

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського

Кафедра підприємництва і торгівлі

О.В.Роженко

**УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ
ПІДПРИЄМСТВА**

Методичні рекомендації для вивчення дисципліни

**Кривий Ріг
2016**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського

Кафедра підприємництва і торгівлі

О.В.Роженко

**УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ
ПІДПРИЄМСТВА**

Методичні рекомендації для вивчення дисципліни

Затверджено на засіданні
кафедри підприємництва і торгівлі
Протокол № 1
від «30» серпня 2016 р.

Схвалено навчально-методичною радою
ДонНУЕТ
Протокол №1
від «29» вересня 2016 р.

**Кривий Ріг
2016**

УДК 005:[005.334-029:33:658] (072)
Р62

Рецензенти:

Ю.Ф. Гудзь - канд. екон. наук, доцент

Т.С. Задніпрянна - канд. екон. наук

Роженко, О.В.

Р62 Управління економічною безпекою підприємства [Текст] : метод. рек. до вивч. дисц. / О.В Роженко ; Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, каф. Підприємництва і торгівлі. – Кривий Ріг: ДонНУЕТ, 2016. – 89 с.

Методичні рекомендації призначені для студентів всіх форм навчання і включають інформацію щодо змісту модулів та тем дисципліни, планів семінарських занять, завдань для самостійного вивчення та розподілу балів за видами робіт, що виконуються студентами протягом вивчення дисципліни. Методичні рекомендації містять перелік питань для підготовки до підсумкового контролю та перелік основної та додаткової літератури.

УДК

© Роженко О.В., 2016

© Донецький національний
університет економіки і торгівлі імені
Михайла Туган-Барановського, 2016

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
ЧАСТИНА 1. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ.....	6
ЧАСТИНА 2. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ПІДГОТОВКИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ.....	18
Змістовий модуль 1. Теоретико-методичні аспекти управління економічною безпекою	19
Змістовий модуль 2. Практичні інструменти управління економічною безпекою підприємства	26
ЧАСТИНА 3. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ.....	37
Змістовий модуль 1. Теоретико-методичні аспекти управління економічною безпекою	38
Змістовий модуль 2. Практичні інструменти управління економічною безпекою підприємства	68

ВСТУП

В сучасний період, в умовах інтеграційних процесів України в глобальний господарський простір, з урахуванням їх динамізму і турбулентності, постають нові завдання до управління мікроекономічних систем, які потребують використання нових методів і підходів. Ефективність функціонування підприємств передумовлюється оптимальністю та раціональністю взаємодії їх елементів в процесі досягнення поставленої мети, тобто дієвістю, актуальністю та адекватністю системи управління. Тому, еволюція категорії «управління підприємством» відповідно розвитку ринку та суспільного виробництва потребує подальшого вивчення, для розробки сучасних та ефективних механізмів господарювання.

Метою дисципліни «Управління економічною безпекою підприємства» є формування професійних компетентностей щодо використання теоретико-методичного апарату та інструментарію економічного забезпечення для підвищення ефективності діяльності підприємства.

В результаті вивчення дисципліни студенти повинні набути такі **компетенції:**

знання і розуміння:

предмету, сутності та змісту економічної безпеки підприємства;

теоретичних засади економічної безпеки підприємства;

поняття і характеристик стратегії економічної безпеки підприємства;

методів, прийомів і способів визначення рівня економічної безпеки підприємства

застосування знань і розумінь:

уміння використовувати різні методи процесу оцінки економічної безпеки підприємства;

уміння здійснювати вибір методологій аналізу, розробляти та опрацьовувати його процедури;

уміння проводити оцінку рівня економічної безпеки підприємства;

уміння застосовувати методичний апарат та інструментарій економічного забезпечення для аналізу стратегії економічної безпеки підприємства;

формування суджень:

здатність оцінити стан та перспективи господарської діяльності підприємства з точки зору їх економічно безпечного функціонування;

здатність визначити та надати характеристику механізму впливу факторів внутрішнього та зовнішнього середовища на стан та особливості господарської діяльності підприємства;

здатність обґрунтувати та визначити механізм ефективного управління підприємством на основі забезпечення його економічної безпеки.

ЧАСТИНА 1.
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни	
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів - 6	За вибором студента спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля і біржова діяльність»	
Загальна кількість годин – 180	Семестр	
	2-й	2-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента – 6	Лекції	
	24	10
	Практичні, семінарські	
	36	8
	Лабораторні	
	-	-
	Самостійна робота	
	120	162
	Вид контролю:	
	залік	залік

2. Ціль та завдання дисципліни

Мета - формування професійних компетентностей щодо використання теоретико-методичного апарату та інструментарію економічного забезпечення для підвищення ефективності діяльності підприємства.

Завдання: ознайомлення з категоріальним апаратом, надання знань щодо особливостей управління підприємством на основі забезпечення його економічної безпеки; формування навичок розробки стратегії економічної безпеки підприємства; визначення рівня економічної безпеки підприємства; пошук резервів підвищення результативності господарської діяльності підприємства; ухвалення управлінських рішень по реалізації виявлених резервів.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	денна форма					заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		л	п	лаб	с.р.с		л	п	лаб	с.р.с
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Змістовий модуль 1. Теоретико-методичні аспекти управління економічною безпекою										
Тема 1. Теоретико-методологічні основи економічної безпеки підприємства	28	4	6		18	24	2	0		22
Тема 2. Загрози економічній безпеці підприємства	22	4	4		14	22	0	0		22
Тема 3. Система економічної безпеки підприємства	20	2	4		14	28	2	0		26
Тема 4. Стратегія економічної безпеки	20	2	4		14	24	2	0		22
Разом за змістовим модулем 1	90	12	18		60	98	6	0		92
Змістовий модуль 2. Практичні інструменти управління економічною безпекою підприємства										
Тема 5. Основні підходи до дослідження економічної безпеки підприємства	30	4	6		20	28	0	2		26
Тема 6. Методи визначення рівня економічної безпеки підприємства	40	6	8		26	24	2	2		20
Тема 7. Організація управління підприємством на основі забезпечення його економічної безпеки	20	2	4		14	30	2	4		24
Разом за змістовим модулем 2	90	12	18		60	82	4	8		70
Усього годин	180	24	36		120	180	10	8		162

4. Теми семінарських/практичних/лабораторних занять

№ з/п	Вид та тема семінарського заняття	Кількість годин
1	Семінар – розгорнута бесіда Теоретичні основи безпеки	2
2	Семінар запитань і відповідь Державне регулювання діяльності підприємств в забезпеченні їх економічної безпеки	2
3	Семінар – дискусія Структура управління економічною безпекою підприємства	2

4	Семінар запитань і відповідь Джерела небезпек та основних загроз економічній безпеці підприємства	2
5	Семінар – розгорнута бесіда Формування системи загроз економічній безпеці підприємства	2
6	Семінар – дискусія Функціонування системи економічної безпеки підприємства	2
7	Семінар – розгорнута бесіда Механізм забезпечення економічної безпеки підприємства	2
8	Семінар з виконанням розрахункових завдань Формування стратегії економічної безпеки підприємства	2
9	Семінар з виконанням розрахункових завдань Процес управління економічною безпекою підприємництва	2
10	Семінар з виконанням розрахункових завдань Основні напрямки аналізу і оцінки економічної безпеки підприємства	2
11	Семінар з виконанням розрахункових завдань Методологічні основи визначення та оцінки досягнутого рівня економічної безпеки підприємства	2
12	Семінар з виконанням розрахункових завдань Комплексний методичний підхід до оцінювання економічної безпеки підприємства	2
13	Семінар з виконанням розрахункових завдань Визначення рівня економічної безпеки підприємства нормативним методом, застосування графічного методу для відображення отриманих результатів	2
14	Семінар з виконанням розрахункових завдань Визначення рівня економічної безпеки підприємства ресурсно-функціональним методом	2
15	Семінар з виконанням розрахункових завдань Визначення рівня економічної безпеки підприємства вірогідним методом	2
16	Семінар з виконанням розрахункових завдань Моделювання рівня економічної безпеки підприємства	2
17	Семінар з виконанням розрахункових завдань Карта ризику – ефективний інструмент оцінки економічної безпеки підприємства	2
18	Семінар з виконанням розрахункових завдань Формування бізнес-моделі забезпечення економічної безпеки підприємства	2
	Усього	36

5. Індивідуальні завдання

1. Огляд періодичної і монографічної наукової літератури.
2. Підготовка рефератів, доповідей за обраною темою.
3. Добір статистичної інформації та складання на її підставі таблиць та графіків.
4. Підготовка тез доповідей з метою виступу на університетських, всеукраїнських та міжнародних семінарах та конференціях.

6. Обсяги, зміст та засоби діагностики самостійної роботи

Вид та тема семінарських занять	Кількість годин самостійної роботи	Зміст самостійної роботи	Засоби діагностики
Змістовий модуль 1. Теоретико-методичні аспекти управління економічною безпекою			
Семінар – розгорнута бесіда Теоретичні основи безпеки	6	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення теоретичних питань 2. Самотестування 3. Підготовка доповіді	Усне опитування, письмове індивідуальне тестування, оцінювання доповіді
Семінар запитань і відповідь Державне регулювання діяльності підприємств в забезпеченні їх економічної безпеки	6	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення теоретичних питань 2. Самотестування 3. Підготовка доповіді	Усне опитування, письмове індивідуальне тестування, оцінювання доповіді
Семінар – дискусія Структура управління економічною безпекою підприємства	6	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення теоретичних питань 2. Самотестування 3. Підготовка доповіді	Усне опитування, письмове індивідуальне тестування, оцінювання доповіді
Семінар запитань і відповідь Джерела небезпек та основних загроз економічній безпеці підприємства	7	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення теоретичних питань 2. Самотестування 3. Підготовка доповіді	Усне опитування, письмове індивідуальне тестування, оцінювання доповіді
Семінар – розгорнута бесіда Формування системи загроз економічній безпеці підприємства	7	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення теоретичних питань 2. Самотестування 3. Підготовка доповіді	Усне опитування, письмове індивідуальне тестування, оцінювання доповіді
Семінар – дискусія Функціонування системи економічної безпеки підприємства	7	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення теоретичних питань 2. Самотестування 3. Підготовка доповіді	Усне опитування, письмове індивідуальне тестування, оцінювання доповіді
Семінар – розгорнута бесіда Механізм забезпечення економічної безпеки підприємства	7	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення теоретичних питань 2. Самотестування 3. Підготовка доповіді	Усне опитування, письмове індивідуальне тестування, оцінювання доповіді
Семінар з виконанням розрахункових завдань Формування стратегії економічної безпеки підприємства	7	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення теоретичних питань 2. Самотестування 3. Підготовка доповіді	Усне опитування, письмове індивідуальне тестування, оцінювання доповіді, розв'язання практичних завдань

Семінар з виконанням розрахункових завдань Процес управління економічною безпекою підприємництва	7	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення теоретичних питань 2. Самотестування 3. Підготовка доповіді	Усне опитування, письмове індивідуальне тестування, оцінювання доповіді, розв'язання практичних завдань
Разом змістовий модуль 1	60		
Змістовий модуль 2. Практичні інструменти управління економічною безпекою підприємства			
Семінар з виконанням розрахункових завдань Основні напрямки аналізу і оцінки економічної безпеки підприємства	7	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення теоретичних питань 2. Самотестування 3. Підготовка доповіді	Усне опитування, письмове індивідуальне тестування, оцінювання доповіді, розв'язання практичних завдань
Семінар з виконанням розрахункових завдань Методологічні основи визначення та оцінки досягнутого рівня економічної безпеки підприємства	7	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення теоретичних питань 2. Самотестування 3. Підготовка доповіді	Усне опитування, письмове індивідуальне тестування, оцінювання доповіді, розв'язання практичних завдань
Семінар з виконанням розрахункових завдань Комплексний методичний підхід до оцінювання економічної безпеки підприємства	6	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення теоретичних питань 2. Самотестування 3. Підготовка доповіді	Усне опитування, письмове індивідуальне тестування, оцінювання доповіді, розв'язання практичних завдань
Семінар з виконанням розрахункових завдань Визначення рівня економічної безпеки підприємства нормативним методом, застосування графічного методу для відображення отриманих результатів	6	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення теоретичних питань 2. Самотестування 3. Підготовка доповіді	Усне опитування, письмове індивідуальне тестування, оцінювання доповіді, розв'язання практичних завдань
Семінар з виконанням розрахункових завдань Визначення рівня економічної безпеки підприємства ресурсно-функціональним методом	7	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення теоретичних питань 2. Самотестування 3. Підготовка доповіді	Усне опитування, письмове індивідуальне тестування, оцінювання доповіді, розв'язання практичних завдань

Семінар з виконанням розрахункових завдань Визначення рівня економічної безпеки підприємства вірогідним методом	6	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення теоретичних питань 2. Самотестування 3. Підготовка доповіді	Усне опитування, письмове індивідуальне тестування, оцінювання доповіді, розв'язання практичних завдань
Семінар з виконанням розрахункових завдань Моделювання рівня економічної безпеки підприємства	7	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення теоретичних питань 2. Самотестування 3. Підготовка доповіді	Усне опитування, письмове індивідуальне тестування, оцінювання доповіді, розв'язання практичних завдань
Семінар з виконанням розрахункових завдань Карта ризику – ефективний інструмент оцінки економічної безпеки підприємства	7	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення теоретичних питань 2. Самотестування 3. Підготовка доповіді	Усне опитування, письмове індивідуальне тестування, оцінювання доповіді, розв'язання практичних завдань
Семінар з виконанням розрахункових завдань Формування бізнес-моделі забезпечення економічної безпеки підприємства	7	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення теоретичних питань 2. Самотестування 3. Підготовка доповіді	Усне опитування, письмове індивідуальне тестування, оцінювання доповіді, розв'язання практичних завдань
Разом змістовий модуль 2	60		
Разом	120		

7. Матриця зв'язку між дисципліною/ змістовим модулем, результатами навчання та компетентностями

Результати навчання	Компетентності											
	Загальні					Предметно-спеціальні						
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	6	
Знання методи, прийоми і способи визначення рівня економічної безпеки підприємства							+					
Уміння творчо підходити до процесу оцінки економічної безпеки підприємства								+				
Уміння здійснювати вибір методологій аналізу, розробляти та опрацьовувати його процедури							+					

Уміння застосовувати методичний апарат та інструментарій економічного забезпечення для аналізу стратегії економічної безпеки підприємства												+	
Знання предмет, сутність та зміст економічної безпеки підприємства												+	
Знання теоретичні засади економічної безпеки підприємства												+	
Знання поняття і характеристики стратегії економічної безпеки підприємства												+	
Уміння пошуку резервів підвищення результативності економічної системи підприємства												+	

8. Стиль викладання

Лекції, практичні та семінарські заняття, самостійна робота (підготовка презентацій, рефератів, самостійно опрацювання додаткових питань за наведеним переліком літератури).

9. Методи оцінювання

Залік.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Відповідно до системи оцінювання знань студентів ДонНУЕТ, рівень сформованості компетентностей студента оцінюються у випадку проведення заліку: на протязі семестру (100 балів).

Оцінювання студентів протягом семестру

№ теми практичного заняття	Вид роботи/бали					
	Тестові завдання	Ситуаційні завдання, задачі	Обговорення теоретичних питань теми	Індивідуальне завдання	ПМК	Сума балів
Змістовий модуль 1						
Тема 1	4	6	2			12
Тема 2	4	4	2			10
Тема 3	4	4	2			10
Тема 4	4	6	2			12
				5		5
Разом змістовий модуль 1	16	20	8	5	0	49

Змістовий модуль 2						
Тема 5	4	9	2			15
Тема 6	4	12	2			18
Тема 7	4	7	2			13
				5		5
Разом змістовий модуль 2	12	28	6	5	0	51
Разом						100

Загальне оцінювання результатів вивчення дисципліни

Для виставлення підсумкової оцінки визначається сума балів, отриманих за результатами екзамену та за результатами складання змістових модулів. Оцінювання здійснюється за допомогою шкали оцінювання загальних результатів вивчення дисципліни (модулю).

Оцінка		
100-бальна шкала	Шкала ECTS	Національна шкала
90-100	A	5, «відмінно»
80-89	B	4, «добре»
75-79	C	
70-74	D	3, «задовільно»
60-69	E	
59-30	FX	2, «незадовільно»
0-29	F	

11. Методичне забезпечення

1. Електронний конспект лекцій.
2. Методичні вказівки з вивчення дисципліни.
3. Комплекти індивідуальних завдань.
4. Навчальна та наукова література, нормативні документи.

12. Рекомендована література

Базова

1. Іванюта Т.М. Економічна безпека підприємства : навч. посіб. / Т.М. Іванюта, А.О. Заїчковський. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 256 с.
2. Ортинський В.Л. Економічна безпека підприємств, організацій та установ : навч. пос. / В.Л. Ортинський, І.С. Керницький, З.Б. Живко та ін. – К.: Правова єдність, 2009. – 544 с.
3. Отенко І. П. Економічна безпека підприємства: навчальний посібник / І. П. Отенко, Г. А. Іващенко, Д. К. Воронков. - Х.: Вид. ХНЕУ, 2012 – 262 с.

4. Покропивний С.Ф. Економіка підприємства: Підручник / За заг. ред. д-ра екон. наук, проф. С.Ф.Покропивного. – К.:КНЕУ, 2003. – 608с.
- 5 Фоломкіна І.С. Управління безпекою бізнесу: Конспект лекцій / І.С.Фоломкіна. - Донецьк.: ДонНУЕТ, 2013. - 102 с.
- 6 Фролова Л.В. Економічна діагностика діяльності підприємств: методичний та практичний інструментарій: Навч. посіб. / Л.В. Фролова, О.О. Никитенко, С.О. Єрмак, Л.В. Івкова. – Донецьк: ДонНУЕТ ім. М. Туган-Барановського, 2007. - 158 с.

Допоміжна

1. Закон України «Про основи національної безпеки України» : від 19.06.2003 № 964-IV [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – Оф. вид. від. 2003, № 39, ст. 351, станом на 11.12.16. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/964-15>.
2. Закон України «Про ратифікацію Протоколу про вступ України до Світової організації торгівлі» : від 10.04.2008 № 250-VI [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – Оф. вид. від. 2008, № 23, ст. 213, станом на 17.10.2016. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/250-17>.
3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» : від 31.12.1999 № 318 [Електронний ресурс] // Міністерство фінансів України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>.
4. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським союзом і його державами-членами, з іншої сторони [Електронний ресурс] : від 27.06.2014 // Кабінет Міністрів України. – Оф. вид. від. 2014 станом на 30.11.2015. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/984_011/page
5. Безбожний В.Л. Інтереси в системі соціально-економічної системі підприємства / В.Л. Безбожний // Економіка Менеджмент Підприємництво. – 2012. – № 24 (2). – С. 143-148.
6. Белоус Н.Д. Теоретичне узагальнення економічної безпеки підприємств / Н.Д. Белоус // Вісник Хмельницького національного університету. – 2012. – № 2. Т. 1. – С. 196-201.
7. Білоус Я.Ю. Аналіз підходів до визначення поняття «економічна безпека підприємства» / Я.Ю. Білоус // Економіка. Менеджмент. Підприємництво. – 2011. – № 23 (2). – С. 241-247.
8. Васильців Т.Г. Удосконалення методики оцінювання економічної безпеки підприємства / Т.Г. Васильців, Р.М. Микитюк // Науковий вісник НЛТУ України: Зб. наук. праць. – Львів, 2012. – Вип. 22 (14). – С. 181-188.
9. Гапоненко В.Ф. Экономическая безопасность предприятий. Подходы и принципы / В.Ф. Гапоненко, А.Л. Беспалко, А.С. Власков. – М.: Ось-89, 2007. – 208 с.
10. Довбня С.Б. Діагностика рівня економічної безпеки підприємства / С.Б. Довбня, Н.Ю.Гічова // Фінанси України. - 2008. - №4. - с. 88-97, с. 93-94.

11. Єрмошенко М.М. Фінансова складова економічної безпеки : держава і підприємство: [Моногр.] / М.М. Єрмошенко, К.С. Горячева. – К. : НАУ, 2010. – 232 с.
12. Зацеркляний М.М. Основи економічної безпеки : [навчальний посібник] / М.М. Зацеркляний, О.Ф. Мельников. – К. : КНТ, 2009. – 337 с.
13. Іванілов О. С. Економіка підприємства: підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / О. С. Іванілов – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 728 с.
14. Ильяшенко С.Н. Составляющие экономической безопасности предприятия и их оценка / С.Н. Ильяшенко // Актуальні проблеми економіки. – 2003. – № 3 (21). – С. 12-19.
15. Клейнер Г.Б., Смоляк С.А. Экономические зависимости: принципы и методы построения. — М.: Наука, 2000. — 104 с.
16. Ковалев Д.В. Экономическая безопасность предприятия / Д.В. Ковалев, Т.В. Сухорукова // Экономика Украины. – 1998. – № 10. – С. 48-52.
17. Козаченко Г.В. Декомпозиція управління економічною безпекою підприємства / Г.В. Козаченко, О.М. Ляшенко // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. – № 4, Т. 2. – С. 34-38.
18. Козаченко Г.В. Экономическая безопасность: сущность и механизм обеспечения : [Моногр.] / Г.В. Козаченко, В.П. Пономарев, О.М. Ляшенко. – К.: Либра, 2003. – 280 с.
19. Кравченко В.О. Стратегічний та інноваційний менеджмент у сфері фінансово-економічної безпеки : конспект лекцій [електронний ресурс]. – О. : ОНЕУ. – 2014, режим доступу: <http://www.studfiles.ru/preview/5594064>
20. Малащенко В. Економічна безпека підприємства як чинник ефективного корпоративного управління / В. Малащенко // Вісник Національної академії державного управління. – № 3 (40), 2011. – 283-291 с.
21. Мельник А.Ф. Національна економіка: Навч. посіб. / А.Ф. Мельник, А.Ю. Васіна, Т.Л. Желюк, Т.М. Попович ; за ред. А.Ф. Мельник. – К. : Знання, 2011. – 463 с.
22. Олейников Е.А. Экономическая и национальная безопасность: [Учебник для вузов] / Е.А. Олейников. – М.: Экзамен, 2005. – 768 с.
23. Роженко О.В. Стратегії економічної безпеки підприємства / О.В. Роженко // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2015. – № 51. – С. 51-55.
24. Роженко О.В. Обґрунтування складових економічної безпеки торговельних підприємств / О.В. Роженко // Науковий вісник Одеського національного економічного університету. Економічні науки. – 2014. – № 10 (218). – С. 134-148.
25. Роженко О.В. Обґрунтування системи показників оцінки рівня економічної безпеки торговельних підприємств [Електронний ресурс] / О.В. Роженко // Ефективна економіка. – 2015. – № 6. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?n=6&y=2015>. – Доступно на 05.05.2016. – Назва з екрана.

- 26.Роженко О. В. Управління підприємством на основі забезпечення його економічної безпеки : дис. канд. ек. наук : 08.00.04 - екон / Роженко Олександра Вікторівна – Одеса, 2017. – 241 с.
- 27.Самуэльсон П. Основания экономического анализа / Пер. с англ. под ред. П.А. Ватника. — СПб.: Экономическая школа, 2002. — 604 с.
- 28.Тищенко В.В. Загрози економічній безпеці підприємства / Матеріали конференції «Безпекознавство: теорія та практика (15.03-15.04)» [Електронний ресурс]. – 2014. – Режим доступу: http://thesis.at.ua/publ/2014_r_bezpekoznavstvo_teoriya_ta_praktika_15_03_15_04/tishhenko_v_v_zagrozi_ekonomichnij_bezpeci_pidpriemstva/10-1-0-341
- 29.Уолш К. Ключові фінансові показники. Аналіз та управління розвитком підприємства: Пер. з англ. — К.: Всеуито: Наукова думка, 2001. —367 с.
- 30.Фролова Л.В. Інноваційні механізми економічного управління підприємством : [моногр.] / О.В. Роженко; [під ред. Л.В. Фролової]. – Кривий Ріг: ФО-П Чернявський Д.О, 2016. – С. 492 с.
- 31.Фролова Л.В. Методичні підходи до оцінювання економічної безпеки підприємства / Л.В. Фролова, О.В. Роженко // Актуальні проблеми економіки. – 2016. – № 3 (177). – С. 199-210
- 32.Фролова Л.В. Формирование бизнес-модели предприятия [Учебник] / Л.В. Фролова, Е.С.Кравченко – К.: Центр учебной литературы, 2012. – 384 с.
- 33.Чубукова О.Ю., Воронкова Т.Є. Система економічної безпеки (екосестейт): сутність, структура [Електронний ресурс] / О.Ю. Чубукова, Т.Є. Воронкова // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». – 2014. – № 2. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3169>

**ЧАСТИНА 2.
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ПІДГОТОВКИ ДО
СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ**

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ

Тема 1. Теоретико-методологічні основи економічної безпеки підприємства

Семінар 1.1 «Теоретичні основи безпеки»

План заняття:

1. Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:

- 1 Необхідність захисту підприємницької діяльності
- 2 Сутність поняття безпека, історичний підхід
- 3 Принципи економічної безпеки
- 4 Рівні економічної безпеки
- 5 Суб'єкти та об'єкти економічної безпеки
- 6 Економічна безпека держави
- 7 Економічна безпека регіону

2. Індивідуальне тестування.

3. Презентація рефератів (доповідей).

4. Практичні завдання.

- 1 Проаналізувати стан ринкового середовища підприємства, на якому заплановано проходження переддипломної практики, та визначити найбільш безпечні та небезпечні умови його господарювання
- 2 Скласти блок-схему «Об'єкт, суб'єкт економічної безпеки» підприємства, на якому заплановано проходження переддипломної практики

Питання:

- 1 Розкрити зміст поняття «безпека» та «економічна безпека»
- 2 Охарактеризувати принципи економічної безпеки
- 3 Охарактеризувати рівні економічної безпеки
- 4 Визначити види суб'єктів та визначити об'єкти економічної безпеки

Семінар 1.2 «Державне регулювання діяльності підприємств в забезпеченні їх економічної безпеки»

План заняття:

1. Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:

- 1 Поняття економічної безпеки підприємства

- 2 Теоретико-методологічні основи економічної безпеки підприємства
- 3 Економічна безпека підприємства, як елемент у системі економічної безпеки держави

2. Індивідуальне тестування.

3. Презентація рефератів (доповідей).

4. Практичні завдання.

- 1 Скласти блок-схему «Підходи до визначення та морфологічні форми категорії економічної безпеки підприємства»
- 2 Здійснити аналіз стану правового забезпечення безпеки в Україні та інших країнах.

Питання:

- 1 Розкрити сутність поняття економічної безпеки підприємства
- 2 Визначити предмет економічної безпеки підприємства
- 3 Охарактеризувати економічну безпеку підприємства, як елемент у системі економічної безпеки держави

Семінар 1.3 «Структура управління економічною безпекою підприємства»

План заняття:

1. Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:

- 1 Складові економічної безпеки підприємства
 - 2 Формування структури рівнів управління захистом підприємницької діяльності
- 2. Індивідуальне тестування.*

3. Презентація рефератів (доповідей).

4. Практичні завдання.

- 1 Скласти блок-схему «Головна та функціональна мета економічної безпеки підприємства», на якому заплановано проходження переддипломної практики
- 2 Розкрити зміст та здійснити порівняльний аналіз системного, ситуаційного, процесного та комплексного підходів в управлінні економічною безпекою підприємництва

Питання:

- 1 Охарактеризувати набір складових економічної безпеки підприємства
- 2 Розкрити зміст складових економічної безпеки підприємства
- 3 Охарактеризувати процес формування структури рівнів управління захистом підприємницької діяльності

Тема 2. Загрози економічній безпеці підприємства

Семінар 2.1 «Джерела небезпек та основних загроз економічній безпеці підприємства»

План заняття:

1. Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:

- 1 Дестабілізуючі чинники. Джерела негативних впливів
- 2 Загрози економічній безпеці підприємства: сутність і класифікація
- 3 Зовнішні фактори ризику
- 4 Внутрішні загрози, їх склад та характеристика

2. Індивідуальне тестування.

3. Презентація рефератів (доповідей).

4. Практичні завдання.

Розробити рекомендації керівництву підприємства щодо попередження витoku інформації (на прикладі підприємства на якому заплановано проходження переддипломної практики)

Питання:

- 1 Охарактеризувати дестабілізуючі чинники
- 2 Розкрити сутність загрози економічній безпеці підприємства
- 3 Навести класифікацію загроз підприємства

Семінар 2.2 «Формування системи загроз економічній безпеці підприємства»

План заняття:

1. Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:

- 1 Система заходів забезпечення безпеки підприємства
- 2 Методологічні підходи до організації економічної безпеки підприємства

2. Індивідуальне тестування.

3. Презентація рефератів (доповідей).

4. Практичні завдання.

Сформувати систему загроз економічній безпеці підприємства, на якому заплановано проходження переддипломної практики

Питання:

- 1 Охарактеризувати систему заходів забезпечення безпеки підприємства

- 2 Визначити методологічні підходи до організації економічної безпеки підприємства
- 3 Чим обумовлено поява внутрішніх загроз економічній безпеці підприємства

Тема 3. Система економічної безпеки підприємства

Семінар 3.1 «Функціонування системи економічної безпеки підприємства»

План заняття:

1. Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:

- 1 Характеристика системи економічної безпеки підприємства
- 2 Цілі, завдання та функції системи економічної безпеки підприємства
- 3 Принципи побудови системи економічної безпеки підприємства
- 4 Формування органів і механізмів забезпечення економічної безпеки підприємства

2. Індивідуальне тестування.

3. Презентація рефератів (доповідей).

4. Практичні завдання.

Визначити позитивні та негативні сторони варіантів здійснення охоронної функції підприємства: охоронним підприємством, що працює за контрактом, та охороною підприємства власними силами та засобами (на прикладі підприємства, на якому заплановано проходження переддипломної практики)

Питання:

- 1 Охарактеризувати систему економічної безпеки підприємства
- 2 Охарактеризувати функції та принципи системи економічної безпеки підприємства
- 3 Охарактеризувати процес формування системи економічної безпеки на підприємстві

Семінар 3.2 «Механізм забезпечення економічної безпеки підприємства»

План заняття:

1. Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:

- 1 Використання принципів економічної безпеки підприємства для укріплення стабільності його функціонування
- 2 Модель економічної безпеки підприємства
- 3 Концептуальні положення управління економічної безпеки підприємства

2. Індивідуальне тестування.

3. Презентація рефератів (доповідей).

4. Практичні завдання.

Охарактеризувати принципи побудови системи економічної безпеки підприємства, на якому заплановано проходження переддипломної практики

Питання:

- 1 Охарактеризувати принципи економічної безпеки підприємства
- 2 Охарактеризувати модель економічної безпеки підприємства
- 3 Охарактеризувати концептуальні положення управління економічної безпеки підприємства

Тема 4. Стратегія економічної безпеки

Семінар 4.1 «Формування стратегії економічної безпеки підприємства»

План заняття:

1. Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:

- 1 Відповідність системи економічної безпеки підприємства, його політиці та стратегії
- 2 Сутність поняття «стратегія економічної безпеки підприємства»
- 3 Місце стратегії економічної безпеки в стратегічному наборі підприємства
- 4 Типи стратегій економічної безпеки підприємства

2. Індивідуальне тестування.

3. Презентація рефератів (доповідей).

4. Практичні завдання.

Завдання 1. Визначити ймовірність банкрутства підприємства за допомогою моделі Е.Альтмана, за наведеними в таблиці 1 даними господарської діяльності підприємства

Таблиця 1 - Окремі показники господарської діяльності підприємства

Показник	Сума, тис. грн.
Чистий дохід	2647
Сукупні витрати на виробництво і реалізацію	1350
Нерозподілений прибуток	?
Вартість оборотного капіталу	746
Загальна вартість активів	946
Позиковий капітал	348
Статутний капітал	270

Завдання 2. Визначити ринкову позицію різних видів продукції підприємства у звітному році. Запропонувати портфельну стратегію для підприємства, використовуючи матрицю Бостонської консалтингової групи (БКГ) і дані про портфель підприємства, наведених в таблиці 2.

Таблиця 2 - Характеристика портфеля пропозицій підприємства

Види продукції	Виручка від реалізації продукції, тис. грн.		Частка ринку у звітному році, %	
	За минулий рік	За звітний рік	Підприємства	Конкурента
А				
В				
С				

Завдання 3. Визначити ймовірність банкрутства підприємства за допомогою моделі Е.Альтмана, визначити ринкову позицію різних видів продукції підприємства у звітному році, запропонувати портфельну стратегію для підприємства, на якому заплановано проходження переддипломної практики.

Питання:

- 1 Охарактеризувати відповідність системи економічної безпеки підприємства, його політиці та стратегії
- 2 Розкрити сутність поняття «стратегія економічної безпеки підприємства»
- 3 Визначити місце стратегії економічної безпеки в стратегічному наборі підприємства
- 4 Охарактеризувати типи стратегій економічної безпеки підприємства

Семінар 4.2 «Процес управління економічною безпекою підприємництва»

План заняття:

1. Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:

- 1 Функції управління економічною безпекою підприємництва
- 2 Етапи управління економічною безпекою підприємництва
- 3 Методи управління економічною безпекою підприємництва
- 4 Структурна схема процесу забезпечення економічної безпеки підприємства

2. Індивідуальне тестування.

3. Презентація рефератів (доповідей).

4. Практичні завдання.

Завдання 1. Визначити інтегральний показник конкурентоспроможності підприємства, на якому заплановано проходження переддипломної практики, з використанням індексного методу, за даними, наведеними у таблиці 3 та підприємства – об'єкта дослідження. Обґрунтувати основні напрями підвищення її рівня.

Таблиця 3 - Показники конкурентоспроможності підприємства – об'єкта дослідження

№ з/п	Показник	Коефіцієнт вагомості	Підприємство – об'єкт дослідження	Базовий показник
1.	Витрати на одиницю продукції, грн.			
2.	Фондовіддача, грн/грн			
3.	Рентабельність продукції, %.			
4.	Продуктивність праці, тис.грн / особу			
5.	Коефіцієнт автономії			
6.	Коефіцієнт платоспроможності			
7.	Коефіцієнт абсолютної ліквідності			
8.	Коефіцієнт оборотності, об.			
9.	Рентабельність продажів, %.			
10.	Коефіцієнт затоварення готового продукцією			
11.	Рівень використання виробничої потужності, %			
12.	Коефіцієнт ефективності реклами та стимулювання збуту			
13.	Конкурентоспроможність продукції, коеф.			

Завдання 2. На підставі вихідної інформації, що характеризує господарську діяльність підприємства – об'єкта дослідження за звітний рік:

1) визначити фінансову стабільність підприємства, розрахувавши групи показників, що характеризують: а) співвідношення власних і позикових коштів; б) стан обігових коштів; в) стан основних засобів;

2) зіставити розрахункові показники з рекомендованими чи критичними їх значеннями;

3) виокремити кілька основних показників, що найпереконливіше характеризують ступінь фінансової стабільності будь-якого підприємства галузі взагалі та оцінюваного підприємства зокрема;

4) назвати показники фінансово-господарської діяльності, які можуть цікавити потенційних інвесторів;

5) аналітично оцінити привабливість фінансового стану досліджуваного підприємства для потенційних її інвесторів.

Питання:

1 Охарактеризувати функції управління економічною безпекою підприємництва

2 Визначити етапи управління економічною безпекою підприємництва

3 Висвітлити методи управління економічною безпекою підприємництва

4 Розкрити структурну схему процесу забезпечення економічної безпеки підприємства

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2 ПРАКТИЧНІ ІНСТРУМЕНТИ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

Тема 5. Основні підходи до дослідження економічної безпеки підприємства

Семінар 5.1 «Основні напрямки аналізу і оцінки економічної безпеки підприємства»

План заняття:

1. Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:

- 1 Служба безпеки: цілі, задачі, структура, напрями діяльності
- 2 Трьохвимірна модель комплексної системи безпеки
- 3 Кадрове забезпечення служби безпеки
- 4 Основні підходи до дослідження економічної безпеки підприємства

2. Індивідуальне тестування.

3. Презентація рефератів (доповідей).

4. Практичні завдання.

Завдання 1. Визначити рівень економічної безпеки досліджуваного підприємства в динаміці за відтворювальним підходом, за сформованими в таблиці 1 даними.

Таблиця 1 - Вихідні дані для розрахунку рівня економічної безпеки підприємства

№ з/п	Показник	Періоди		
		1	2	3
1	Амортизаційні відрахування, тис. грн			
2	Темпи інфляції за рік, %			
3	Чистий прибуток, що спрямовується на реінвестування в поточному році, тис. грн			
4	Реінвестовані накопичення минулих років, тис. грн			
5	Кредити банку в розрахунку на рік (з урахуванням сплати відсотків), тис. грн			
6	Обсяг інвестицій, необхідних для впровадження нововведень, тис. грн			
7	Обсяг інвестицій, необхідних для мінімізації витрат підприємства, тис. грн			
8	Обсяг інвестицій, необхідних для розширення і диверсифікації виробництва, тис. грн.			
9	Обсяг інвестицій, необхідних для розширення сфери використання послуг ринкової інфраструктури, тис. грн.			

Завдання 2. Визначити рівень економічної безпеки підприємства в динаміці за наведеними в таблиці 2 даними.

Таблиця 2 - Вихідні дані для розрахунку рівня економічної безпеки

№ з/п	Складова економічної безпеки підприємства	Коефіцієнт вагомості	Максимальний рівень	Фактичний якісний рівень економічної безпеки в періоді		
				1	2	3
1	Фінансова	0,07	3	1	3	2
2	Інтелектуальна	0,13	3	3	2	1
3	Кадрова	0,09	3	2	2	3
4	Технологічна	0,1	5	4	2	4
5	Правова	0,05	3	1	1	3
6	Інформаційна	0,1	7	1	3	6
7	Силова	0,12	5	2	4	1
8	Ринкова	0,1	4	4	2	3
9	Інтерфейсна	0,13	3	3	2	1
10	Екологічна	0,11	5	4	1	3

Завдання 3 Визначити інтегральний показник економічної безпеки досліджуваного підприємства, за даними щодо часткових функціональних критеріїв його економічної безпеки, заповнивши таблицю 3.

Таблиця 3 - Часткові функціональні критерії економічної безпеки підприємства та їх значущість

Показники	Функціональні складові економічної безпеки підприємства						
	Фінансова	Інтелектуальна і кадрова	Техніко-технологічна	Політико-правова	Інформаційна	Екологічна	Силова
Значення часткових функціональних критеріїв ЕБП, коеф.	0,35	0,2	0,075	0,45	0,15	0,21	0,32
Значущість функціональних складових ЕБП, коеф.	0,25	0,1	0,2	0,25	0,1	0,05	0,05

Питання:

- 1 Визначити цілі, задачі, структуру, напрями діяльності служби безпеки підприємства
- 2 Охарактеризувати трьохвимірну модель комплексної системи безпеки
- 3 Охарактеризувати кадрове забезпечення служби безпеки
- 4 Визначити основні підходи до дослідження економічної безпеки підприємства

Семінар 5.2 «Методологічні основи визначення та оцінки досягнутого рівня економічної безпеки підприємства»

План заняття:

1. Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:

- 1 Загальна методологія оцінки рівня економічної безпеки підприємства
- 2 Діагностика рівня економічної безпеки підприємства

2. Індивідуальне тестування.

3. Презентація рефератів (доповідей).

4. Практичні завдання.

Завдання 1. На основі вихідних показників, сформованих в таблиці 1, визначити рівень інтелектуальної безпеки досліджуваного підприємства, зробити висновок щодо його зміни за 3 останні роки і обґрунтувати шляхи підвищення.

Таблиця 1 - Показники для визначення рівня інтелектуальної складової економічної безпеки підприємства

Показники	Значущість показників	Значення			
		нормативне	фактичне		
			1-й рік	2-й рік	3-й рік
1. Частка працівників з високою кваліфікацією, %					
2. Рівень підвищення кваліфікації кадрів, %					
3. Плинність працівників з високою кваліфікацією, %					
4. Частка працівників з вищою освітою, %					
5. Рівень винахідницької (раціоналізаторської) активності, од/особу					

Завдання 2. Визначити рівень техніко-технологічної складової економічної безпеки досліджуваного підприємства, зробити висновок щодо його змін в динаміці і обґрунтувати шляхи підвищення, за в таблиці 2 даними.

Таблиця 2 – Вихідні дані для визначення рівня техніко-технологічної складової економічної безпеки підприємства

Показники	Значущість показника	Значення показника			
		нормативне	фактичне		
			1-й рік	2-й рік	3-й рік
1. Рівень механізації та автоматизації виробництва, %					
2. Рівень прогресивності технологічних процесів, %					
3. Середній вік технологічних процесів, років					

4. Середній строк експлуатації технологічного устаткування, років					
5. Фондоозброєність праці персоналу, тис. грн./ особу					
6. Фондовіддача основного капіталу, грн./грн.					
7. Рівень зносу основного капіталу, %					
8. Коефіцієнт оновлення основного капіталу, %					
9. Рівень корисного використання матеріалів, %					
10. Рівень браку, %					
11. Рівень інноваційності продукції, %					

Завдання 3. Визначити рівень економічної безпеки досліджуваного підприємства ресурсним методом, за сформованими даними в таблиці 3. На основі інтегрального показника визначити стан підприємства (табл.4)

Таблиця 4 - Шкала оцінки інтегрального показника економічної безпеки

Значення	Загальне визначення економічної безпеки
$I > 1$	Стабільний стан, наявність запасу економічної безпеки
$0,8 < I \leq 1$	Нормальний стан
$0,5 < I \leq 0,7$	Передкризовий стан
$0 < I \leq 0,5$	Кризовий стан
$I < 0$	Критичний стан

Таблиця 3 - Оцінка рівня економічної безпеки підприємства ресурсним методом

Показник	Од. виміру	Фактичне значення	Рекомендоване значення	Ступінь відповідності	Значимість	Інтегральний показник
Фінансові ресурси						
Коефіцієнт Бівера	коєф.		0,803			
Рентабельність капіталу	%		11,521			
Рентабельність власного капіталу	%		21,627			
Коефіцієнт автономії	коєф.		0,500			
Коефіцієнт загальної ліквідності	коєф.		2,000			
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	коєф.		0,500			
Коефіцієнт покриття оборотних активів власним оборотним капіталом	коєф.		0,100			
Рентабельність продаж	%		10,068			
Інтегральний показник						
Ресурси техніки та обладнання						
Віддача сукупних ресурсів	тис. грн.		1,144			
Витратовіддача	тис. грн.		1,126			
Фондовіддача	тис. грн.		2,507			
Віддача амортизаційних відрахувань	тис. грн.		20,386			
Інтегральний показник						
Оборотні активи						
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	коєф.		2,140			
Питома вага оборотних активів у загальній сумі активів	%		58,851			
Коефіцієнт оборотності запасів	коєф.		6,104			
Коефіцієнт оборотності	коєф.		3,742			

дебіторської заборгованості						
Питома вага дебіторської заборгованості у загальній сумі оборотних активів	%		48,605			
Інтегральний показник						
Трудові ресурси						
Продуктивність праці	тис. грн.		494,432			
Віддача витрат на оплату праці	коєф.		18,781			
Рентабельність ФОП (прибуток на 1 грн. ФОП)	коєф.		1,891			
Інтегральний показник						
Загальний інтегральний показник						

Питання:

- 1 Розкрити сутність загальної методології оцінки рівня економічної безпеки підприємства
- 2 Охарактеризувати процес діагностики рівня економічної безпеки підприємства

Семінар 5.3 «Комплексний методичний підхід до оцінювання економічної безпеки підприємства»

План заняття:

1. Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:

- 1 Оцінка результативності діяльності структурних підрозділів підприємства по забезпеченню його економічної безпеки
- 2 Інтегральна оцінка рівня економічної безпеки підприємства.

2. Індивідуальне тестування.

3. Презентація рефератів (доповідей).

4. Практичні завдання.

Завдання 1. Провести функціональний аналіз економічної безпеки досліджуваного підприємства, заповнити таблицю 1, зробити висновки.

Таблиця 1 – Оцінка результативності діяльності структурних підрозділів підприємства щодо забезпечення його економічної безпеки

Структурний підрозділ підприємства	Функціональна складова ЕБП(О)	Назва заходу	Витрати на здійснення заходу	Розмір запобігання збитку	Розмір завданих збитків	Ефективність вжитих заходів $\left(\frac{\text{гр.5}-\text{гр.6}}{\text{гр.4}}\right)$
1	2	3	4	5	6	7
•						
•						
•						

•						
•						
•						
Всього по підприємству						

Завдання 2. Сформувати систему показників для проведення оцінки рівня економічної безпеки підприємства. Визначити рівень економічної безпеки підприємства. Запропонувати комплекс заходів для підвищення рівня економічної безпеки підприємства.

Питання:

- 1 Охарактеризувати сутність та значення оцінки результативності діяльності структурних підрозділів підприємства по забезпеченню його економічної безпеки
- 2 Розкрити методику визначення інтегральної оцінки рівня економічної безпеки підприємства.

Тема 6. Методи визначення рівня економічної безпеки підприємства

Семінар 6.1 «Визначення рівня економічної безпеки підприємства нормативним методом, застосування графічного методу для відображення отриманих результатів»

План заняття:

1. Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:

- 1 Сутність відтворювального методу визначення рівня економічної безпеки підприємства
- 2 Сутність нормативного методу визначення рівня економічної безпеки підприємства
- 3 Сутність графічного методу визначення рівня економічної безпеки підприємства

2. Індивідуальне тестування.

3. Презентація рефератів (доповідей).

4. Практичні завдання.

Завдання 1. Визначити чи знаходиться підприємство в стані економічної безпеки відтворювальним методом, якщо відомо, що величина реінвестованого прибутку має скласти 50 % від величини чистого прибутку підприємства, темпи інфляції - 15% за рік, а ставка податку на прибуток становить 18 %.

Підприємство А за звітний фінансовий рік реалізувало товарної продукції на суму 5 млн. грн., прибуток від фінансових операцій склав - 100 тис. грн, прибуток від надзвичайної діяльності - 20 тис. грн, інвестиційної - 10 тис. грн.

Виробнича собівартість реалізованої продукції становила 4 млн. грн, позавиробничі витрати - 5 % від виробничої собівартості продукції. Сума планових до нарахування амортизаційних відрахувань в розрахунковому році передбачена у розмірі 200 тис. грн.

Завдання 2. Визначити рівень економічної безпеки підприємства – об’єкта дослідження нормативним методом, використовуючи дані таблиці 1, застосувати графічний метод для відображення отриманих результатів.

Таблиця 1 - Оцінка рівня економічної безпеки підприємства _____ нормативним методом

Показник	Нормативний рівень	Фактичний рівень	Критичний рівень	Нормальний стан	Перед-кризовий стан	Кризовий стан	Критичний стан
Фінанси							
Коефіцієнт Бівера	0,803		0,332				
Рентабельність капіталу	0,115		0,003				
Рентабельність власного капіталу	0,216		0,019				
Коефіцієнт автономії	0,600		0,500				
Коефіцієнт загальної ліквідності	2,000		1,000				
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,500		0,400				
Коефіцієнт покриття оборотних активів власним оборотним капіталом	0,100		0,050				
Маркетинг							
Частка ринку	0,024		0,004				
Темп приросту виручки	0,233		0,152				
Рентабельність продаж	0,101		0,017				
Внутрішні бізнес-процеси							
Віддача сукупних ресурсів	1,14		0,21				
Рівень витрат виробництва	0,89		0,92				
Фондовіддача	2,51		2,15				
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	2,14		0,27				
Питома вага оборотних активів у загальній сумі активів	0,23		0,78				
Коефіцієнт оборотності запасів	6,10		0,56				
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	3,74		0,54				
Питома вага дебіторської заборгованості у загальній сумі оборотних активів	0,37		0,47				
Персонал							
Рівень витрат на оплату праці	0,05		0,44				
Рентабельність ФОП	1,89		0,04				

Питання:

- 1 Розкрити сутність відтворювального методу визначення рівня економічної безпеки підприємства
- 2 Розкрити сутність нормативного методу визначення рівня економічної безпеки підприємства
- 3 Розкрити сутність графічного методу визначення рівня економічної безпеки підприємства

Семінар 6.2 «Визначення рівня економічної безпеки підприємства ресурсно-функціональним методом»

План заняття:

1. Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:

1 Сутність ресурсного методу визначення рівня економічної безпеки підприємства

2 Сутність функціонального методу визначення рівня економічної безпеки підприємства

2. Індивідуальне тестування.

3. Презентація рефератів (доповідей).

4. Практичні завдання.

Завдання 1. Здійснити оцінку рівня економічної безпеки підприємства, на якому заплановано проходження переддипломної практики, ресурсно-функціональним методом.

Завдання 2. Здійснити оцінку рівня економічної безпеки підприємства, на якому заплановано проходження переддипломної практики, за системним підходом.

Питання:

1 Розкрити сутність ресурсного методу визначення рівня економічної безпеки підприємства

2 Розкрити сутність функціонального методу визначення рівня економічної безпеки підприємства

3 Розкрити сутність системного методу визначення рівня економічної безпеки підприємства

Семінар 6.3 «Визначення рівня економічної безпеки підприємства вірогідним методом»

План заняття:

1. Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:

1 Сутність вірогідного методу визначення рівня економічної безпеки підприємства

2 Сутність методик визначення економічної безпеки підприємства, заснованих на теорії економічних ризиків

2. Індивідуальне тестування.

3. Презентація рефератів (доповідей).

4. Практичні завдання.

Завдання 1. Визначити рівень економічної безпеки конкретного підприємства вірогідним методом, використовуючи дані табл. 4.

Таблиця 4 - Оцінка рівня економічної безпеки підприємства _____ вірогідним методом

Показники	Од. ви-міру	Рік			База розра-хунку	Ступінь відповідності			Середня ступінь відпо-відності	Знач и-мість	Темп зміни		Серед-ній темп зміни	Віро-гідніс ть ризику в	Рівень еконо-мічної безпеки
		20_	20_	20_		20_	20_	20_			20_				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Фінансові ресурси															
Коефіцієнт Бівера	коєф.				0,80										
Рентабельніс ть капіталу	%				11,52										
Рентабельніс ть власного капіталу	%				21,63										
Коефіцієнт автономії	коєф.				0,50										
Коефіцієнт загальної ліквідності	коєф.				2,00										
Коефіцієнт покриття оборотних активів власним оборотним капіталом	коєф.				0,10										
Рентабельніс ть продаж	%				10,07										
Ресурси техніки та обладнання															
Віддача сукупних ресурсів	тис. грн.				1,14										
Витратовіддач а	тис. грн.				1,13										
Фондовіддача	тис. грн.				2,51										
Віддача амортизаційни х відрахувань	тис. грн.				20,39										
Оборотні активи															
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	коєф.				2,14										
Питома вага оборотних активів у загальній сумі активів	%				58,85										
Коефіцієнт оборотності запасів	коєф.				6,10										
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	коєф.				3,74										

Питома вага дебіторської заборгованості у загальній сумі оборотних активів	%				48,60										
Трудові ресурси															
Продуктивність праці	тис. грн.				494,43										
Віддача витрат на оплату праці	коеф.				18,78										
Рентабельність ФОП (прибуток на 1 грн. ФОП)	коеф.				1,89										
Загальний інтегральний показник															

Завдання 2. Провести аналіз ймовірності банкрутства досліджуваного підприємства за методиками: Е. Альтмана, Р. Таффлера та Г. Тішоу, Ж. Конаном та М. Голдером, Ж. Депеняном, Сайфулліна Р. С. і Кадикова Г. Г. , R-Рахунку.

Питання:

1 Розкрити сутність вірогідного методу визначення рівня економічної безпеки підприємства

2 Розкрити сутність методик визначення економічної безпеки підприємства, заснованих на теорії економічних ризиків

Семінар 6.4 «Моделювання рівня економічної безпеки підприємства»

План заняття:

1. Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:

1 Технологія моделювання стану економічної безпеки підприємства

2. *Індивідуальне тестування.*

3. *Презентація рефератів (доповідей).*

4. *Практичні завдання.*

Завдання 1. Здійснити моделювання рівня економічної безпеки досліджуваного підприємства методом кореляційно-регресійного аналізу, за сформованими системами локальних складових та показників.

Питання:

1 Охарактеризувати технологію моделювання стану економічної безпеки підприємства

Тема 7. Організація управління підприємством на основі забезпечення його економічної безпеки

Семінар 7.1 «Карта ризику – ефективний інструмент оцінки економічної безпеки підприємства»

План заняття:

1. Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:

- 1 Карта ризику – ефективний інструмент оцінки економічної безпеки підприємства
- 2 Зміст етапів картографування ризиків на підприємстві
- 3 Зміст кроків процесу розробки карти ризиків на підприємстві

2. Індивідуальне тестування.

3. Презентація рефератів (доповідей).

4. Практичні завдання.

Завдання 1. Побудувати карту ризику досліджуваного підприємства

Питання:

- 1 Охарактеризувати карту ризику, як ефективний інструмент оцінки економічної безпеки підприємства
- 2 Розкрити зміст етапів картографування ризиків на підприємстві
- 3 Розкрити зміст кроків процесу розробки карти ризиків на підприємстві

Семінар 7.2 «Формування бізнес-моделі забезпечення економічної безпеки підприємства»

План заняття:

1. Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:

- 1 Методика формування матричної бізнес-моделі підприємства
- 2 Методика формування об'ємної бізнес-моделі підприємства

2. Індивідуальне тестування.

3. Презентація рефератів (доповідей).

4. Практичні завдання.

Завдання 1. Визначити ієрархію заходів забезпечення економічної безпеки підприємства методом побудови об'ємної бізнес-моделі

Питання:

- 1 Охарактеризувати методику формування матричної бізнес-моделі підприємства
- 2 Охарактеризувати методику формування об'ємної бізнес-моделі підприємства

**ЧАСТИНА 3.
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ
РОБОТИ СТУДЕНТІВ**

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ

Тема 1. Теоретико-методологічні основи економічної безпеки підприємства

Семинар 1.1 «Теоретичні основи безпеки»

Методи контролю: усне опитування, письмове індивідуальне тестування, оцінювання доповіді

Завдання для самостійної роботи:

1. *Опрацювати конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.*

2. *Самостійно опрацюйте питання:*

- 1 Необхідність захисту підприємницької діяльності
- 2 Економічна безпека держави
- 3 Економічна безпека регіону
- 4 Місце економічної безпеки в управлінні підприємством
- 5 Генезис та декомпозиція категорії «економічна безпека»

3 *Розв'язати тестові завдання.*

- 1 **Сутнісна характеристика підприємництва, що визначає необхідність його захисту:**
 - A. відсутність у підприємницькій діяльності новизни
 - B. відсутність у підприємницькій діяльності новаторства
 - C. необхідність дотримання ділової етики
 - D. непостійна основа підприємницької діяльності
- 2 **Одним із основних об'єктів захисту у підприємницькій діяльності є:**
 - A. народ
 - B. підприємницький акт
 - C. податкові засоби
 - D. імідж підприємця (підприємства).
- 3 **В якому столітті почали вживати термін «безпека»:**
 - A. у 12 столітті
 - B. у 15 столітті:
 - C. у 17 столітті
 - D. у 19 столітті
- 4 **Поняття «безпека» та «захист» тісно пов'язані з таким терміном як:**
 - A. невизначеність
 - B. шанси на провал
 - C. імовірність прибутку
 - D. небезпека
- 5 **Основним джерелом виникнення невизначеності і ризику в соціально-економічних процесах є:**
 - A. фактори, властиві суспільству
 - B. фактори, пов'язані з повнотою інформації, даних про об'єкт, явище процеси

- С. фактори, пов'язані з достатністю ресурсів при прийнятті і реалізації рішень
 D. фактори, що породжуються спонтанністю природних явищ і процесів, стихійними лихами
- 6 **Створення чого дасть можливість забезпечити захист національної економіки, її конкурентоспроможність, вітчизняного товаровиробника й ефективно взаємодіяти з міжнародними фінансовими та економічними структурами:**
 A. якісного продукту
 B. трудових колективів
 C. власної системи економічної безпеки
 D. власної системи фінансової безпеки
- 7 **Стан захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства й держави від зовнішніх і внутрішніх загроз – це:**
 A. безпека
 B. економічна безпека
 C. закон
 D. відповідальність
- 8 **Основним принципом забезпечення економічної безпеки України не є:**
 A. дотримання законності на всіх етапах забезпечення економічної безпеки
 B. несвоечасність заходів, пов'язаних із відверненням загроз і захистом національних економічних інтересів
 C. баланс економічних інтересів особи, сім'ї, суспільства, держави щодо забезпечення економічної безпеки
 D. інтеграція національної економічної безпеки з міжнародною економічною безпекою
- 9 **Який з варіантів не відноситься до видів економічної безпеки за рівнем:**
 A. міжнародна
 B. особиста
 C. локальна
 D. приватна
- 10 **Система створення механізму мобілізації й найбільш оптимального управління корпоративними ресурсами даного підприємства з метою найбільш ефективного їх використання і забезпечення стійкого функціонування того чи іншого підприємства, його активної протидії будь-яким негативним чинникам впливу на свою економічну безпеку – це:**
 A. міжнародна економічна безпека
 B. глобальна безпека
 C. особиста безпека підприємства
 D. економічна безпека підприємства

4 *Виконати практичні завдання, підготуватися до їх захисту .*

5. *Підготувати доповідь та її презентацію.*

Список рекомендованої літератури

Базова

- 1 Іванюта Т.М. Економічна безпека підприємства : навч. посіб. / Т.М. Іванюта, А.О. Заїчковський. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 256 с.

- 2 Ортинський В.Л. Економічна безпека підприємств, організацій та установ : навч. пос. / В.Л. Ортинський, І.С. Керницький, З.Б. Живко та ін. – К.: Правова єдність, 2009. – 544 с.
- 3 Отенко І. П. Економічна безпека підприємства: навчальний посібник / І. П. Отенко, Г. А. Іващенко, Д. К. Воронков. - Х.: Вид. ХНЕУ, 2012 – 262 с.

Додаткова

- 4 Закон України «Про основи національної безпеки України» : від 19.06.2003 № 964-IV [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – Оф. вид. від. 2003, № 39, ст. 351, станом на 11.12.16. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/964-15>.
- 5 Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським союзом і його державами-членами, з іншої сторони [Електронний ресурс] : від 27.06.2014 // Кабінет Міністрів України. – Оф. вид. від. 2014 станом на 30.11.2015. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/984_011/page
- 6 Безбожний В.Л. Інтереси в системі соціально-економічної системі підприємства / В.Л. Безбожний // Економіка Менеджмент Підприємництво. – 2012. – № 24 (2). – С. 143-148.
- 7 Белоус Н.Д. Теоретичне узагальнення економічної безпеки підприємств / Н.Д. Белоус // Вісник Хмельницького національного університету. – 2012. – № 2. Т. 1. – С. 196-201.
- 8 Білоус Я.Ю. Аналіз підходів до визначення поняття «економічна безпека підприємства» / Я.Ю. Білоус // Економіка. Менеджмент. Підприємництво. – 2011. – № 23 (2). – С. 241-247.
- 9 Гапоненко В.Ф. Экономическая безопасность предприятий. Подходы и принципы / В.Ф. Гапоненко, А.Л. Беспалко, А.С. Власков. – М.: Ось-89, 2007. – 208 с.
- 10 Єрмошенко М.М. Фінансова складова економічної безпеки : держава і підприємство: [Моногр.] / М.М. Єрмошенко, К.С. Горячева. – К. : НАУ, 2010. – 232 с.
- 11 Зацеркляний М.М. Основи економічної безпеки : [навчальний посібник] / М.М. Зацеркляний, О.Ф. Мельников. – К. : КНТ, 2009. – 337 с.
- 12 Козаченко Г.В. Экономическая безопасность: сущность и механизм обеспечения : [Моногр.] / Г.В. Козаченко, В.П. Пономарев, О.М. Ляшенко. – К.: Либра, 2003. – 280 с.
- 13 Кравченко В.О. Стратегічний та інноваційний менеджмент у сфері фінансово-економічної безпеки : конспект лекцій [електронний ресурс]. – О. : ОНЕУ. – 2014, режим доступу: <http://www.studfiles.ru/preview/5594064>
- 14 Малащенко В. Економічна безпека підприємства як чинник ефективного корпоративного управління / В. Малащенко // Вісник Національної академії державного управління. – № 3 (40), 2011. – 283-291 с.

- 15 Мельник А.Ф. Національна економіка: Навч. посіб. / А.Ф. Мельник, А.Ю. Васіна, Т.Л. Желюк, Т.М. Попович ; за ред. А.Ф. Мельник. – К. : Знання, 2011. – 463 с.
- 16 Роженко О. В. Управління підприємством на основі забезпечення його економічної безпеки : дис. канд. ек. наук : 08.00.04 - екон / Роженко Олександра Вікторівна – Одеса, 2017. – 241 с.
- 17 Фролова Л.В. Інноваційні механізми економічного управління підприємством : [моногр.] / О.В. Роженко; [під ред. Л.В. Фролової]. – Кривий Ріг: ФО-П Чернявський Д.О, 2016. – С. 492 с.
- 18 Чубукова О.Ю., Воронкова Т.Є. Система економічної безпеки (екосестейт): сутність, структура [Електронний ресурс] / О.Ю. Чубукова, Т.Є. Воронкова // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». – 2014. – № 2. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3169>

Семінар 1.2 «Державне регулювання діяльності підприємств в забезпеченні їх економічної безпеки»

Методи контролю: усне опитування, письмове індивідуальне тестування, оцінювання доповіді

Завдання для самостійної роботи:

- 1 *Опрацювати конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.*
- 2 *Самостійно опрацюйте питання:*
 - 1 Підходи до формування систем складових економічної безпеки підприємства
 - 2 Формування структури рівнів управління захистом підприємницької діяльності
 - 3 Морфологічна побудова поняття «економічна безпека підприємства»
 - 4 Детальний розгляд підходів до розуміння поняття «економічна безпека підприємства»

3 Розв'язати тестові завдання.

- 1 **Елементом економічної безпеки держави не є:**
 - А. наявність розвинутої економічної інфраструктури
 - В. відсутність власних управлінських кадрів на всіх рівнях управління
 - С. економічно обґрунтована бюджетно-фінансова політика держави
 - Д. внутрішні інвестиції
- 2 **Елементом економічної безпеки держави не є:**
 - А. мобілізаційна підготовка економіки, території та комунікацій
 - В. система стандартизації
 - С. місцеві резерви
 - Д. правовий захист суб'єктів підприємницької діяльності в даній державі
- 3 **Один із основних факторів, який складає загрозу економічній безпеці держави:**

- A. звертання наукомістких виробництв
 - B. наявність розвинутої банківської системи
 - C. низькі податки на виробника
 - D. високий рівень достовірності статистичних даних в економіці
- 4 **Один із основних факторів, який складає загрозу економічній безпеці держави:**
- A. наявність систему страхування, а також гарантійних організацій
 - B. підвищення вартості підприємств, що приватизуються, в тих випадках, коли вони продаються зарубіжним підприємцям
 - C. злидні та бідність більшої частини населення
 - D. невеликий рівень безробіття
- 5 **Від чого не залежить економічна безпека регіону:**
- A. ресурсного та виробничого потенціалу
 - B. інвестиційного забезпечення
 - C. ступеня економічної залежності регіонів в державі
 - D. регіональної бюджетно-фінансової політики
- 6 **Однією із загроз економічній безпеці регіону є:**
- A. відсутність правової бази
 - B. податкова й митна політика
 - C. наявність розвинутої економічної інфраструктури
 - D. нестабільна робота трудових колективів
- 7 **Ким розроблена економічна концепція регіональної політики:**
- A. Кабінетом Міністрів України
 - B. Верховною Радою України
 - C. Міністерством економіки України
 - D. Міністерством праці й соціальної політики України
- 8 **Досягнення найбільш ефективного використання корпоративних ресурсів – це ... складова:**
- A. силова
 - B. екологічна
 - C. інформаційна
 - D. фінансова
- 9 **Збереження і розвиток інтелектуального потенціалу підприємства, ефективне управління персоналом – це ... складова:**
- A. політико-правова
 - B. фінансова
 - C. інтелектуально-кадрова
 - D. силова
- 10 **Всебічне правове забезпечення діяльності підприємства, дотримання діючого законодавства – це ... складова:**
- A. політико-правова
 - B. фінансова
 - C. інформаційна
 - D. інтелектуально-кадрова

4 Виконати практичні завдання, підготуватися до їх захисту.

5. Підготувати доповідь та її презентацію.

Список рекомендованої літератури

Базова

- 1 Іванюта Т.М. Економічна безпека підприємства : навч. посіб. / Т.М. Іванюта, А.О. Заїчковський. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 256 с.
- 2 Ортинський В.Л. Економічна безпека підприємств, організацій та установ : навч. пос. / В.Л. Ортинський, І.С. Керницький, З.Б. Живко та ін. – К.: Правова єдність, 2009. – 544 с.

Додаткова

- 3 Закон України «Про основи національної безпеки України» : від 19.06.2003 № 964-IV [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – Оф. вид. від. 2003, № 39, ст. 351, станом на 11.12.16. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/964-15>.
- 4 Закон України «Про ратифікацію Протоколу про вступ України до Світової організації торгівлі» : від 10.04.2008 № 250-VI [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – Оф. вид. від. 2008, № 23, ст. 213, станом на 17.10.2016. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/250-17>.
- 5 Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» : від 31.12.1999 № 318 [Електронний ресурс] // Міністерство фінансів України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>.
- 6 Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським союзом і його державами-членами, з іншої сторони [Електронний ресурс] : від 27.06.2014 // Кабінет Міністрів України. – Оф. вид. від. 2014 станом на 30.11.2015. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/984_011/page
- 7 Безбожний В.Л. Інтереси в системі соціально-економічної системі підприємства / В.Л. Безбожний // Економіка Менеджмент Підприємництво. – 2012. – № 24 (2). – С. 143-148.
- 8 Белоус Н.Д. Теоретичне узагальнення економічної безпеки підприємств / Н.Д. Белоус // Вісник Хмельницького національного університету. – 2012. – № 2. Т. 1. – С. 196-201.
- 9 Білоус Я.Ю. Аналіз підходів до визначення поняття «економічна безпека підприємства» / Я.Ю. Білоус // Економіка. Менеджмент. Підприємництво. – 2011. – № 23 (2). – С. 241-247.
- 10 Гапоненко В.Ф. Экономическая безопасность предприятий. Подходы и принципы / В.Ф. Гапоненко, А.Л. Беспалко, А.С. Власков. – М.: Ось-89, 2007. – 208 с.
- 11 Єрмошенко М.М. Фінансова складова економічної безпеки : держава і підприємство: [Моногр.] / М.М. Єрмошенко, К.С. Горячева. – К. : НАУ, 2010. – 232 с.
- 12 Зацеркляний М.М. Основи економічної безпеки : [навчальний посібник] / М.М. Зацеркляний, О.Ф. Мельников. – К. : КНТ, 2009. – 337 с.
- 13 Іванілов О. С. Економіка підприємства: підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / О. С. Іванілов – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 728 с.
- 14 Клейнер Г.Б., Смоляк С.А. Экономические зависимости: принципы и методы

- построения. — М.: Наука, 2000. — 104 с.
- 15 Козаченко Г.В. Экономическая безопасность: сущность и механизм обеспечения : [Моногр.] / Г.В. Козаченко, В.П. Пономарев, О.М. Ляшенко. — К.: Либра, 2003. — 280 с.
- 16 Мельник А.Ф. Національна економіка: Навч. посіб. / А.Ф. Мельник, А.Ю. Васіна, Т.Л. Желюк, Т.М. Попович ; за ред. А.Ф. Мельник. — К. : Знання, 2011. — 463 с.
- 17 Олейников Е.А. Экономическая и национальная безопасность: [Учебник для вузов] / Е.А. Олейников. — М.: Экзамен, 2005. — 768 с.
- 18 Роженко О. В. Управління підприємством на основі забезпечення його економічної безпеки : дис. канд. ек. наук : 08.00.04 - екон / Роженко Олександра Вікторівна — Одеса, 2017. — 241 с.
- 19 Чубукова О.Ю., Воронкова Т.Є. Система економічної безпеки (екосистейт): сутність, структура [Електронний ресурс] / О.Ю. Чубукова, Т.Є. Воронкова // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». — 2014. — № 2. — Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3169>

Семінар 1.3 «Структура управління економічною безпекою підприємства»

Методи контролю: усне опитування, письмове індивідуальне тестування, оцінювання доповіді

Завдання для самостійної роботи:

1 Опрацювати конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.

2 Самостійно опрацюйте питання:

- 1 Концепції управління економічною безпекою підприємства
- 2 Підходи до управління економічною безпекою підприємства
- 3 Класифікація принципів управління економічною безпекою підприємства

3 Розв'язати тестові завдання.

- 1 **Які рівні прийнято традиційно виділяти при поняття «безпека»:**
 - А. особиста, суспільства, держави
 - В. головна, другорядна
 - С. екстенсивна, інтенсивна
 - Д. простий, обмежений, додатковий
- 2 **До суб'єктів економічної безпеки відносяться:**
 - А. різні види діяльності підприємства
 - В. підрозділи
 - С. майно і ресурси підприємства
 - Д. персонал підприємства, його керівники, акціонери, різні структурні підрозділи,

служби, партнери, співробітники, які володіють інформацією, що становить комерційну таємницю

- 3 **До основних принципів забезпечення економічної безпеки України відносять:**
А. дотримання технології виробництва на всіх етапах забезпечення економічної безпеки
В. баланс економічних інтересів особи, сім'ї, суспільства, держави
С. розвиток соціальної інфраструктури
D. розробка нових технологічних процесів
- 4 **Об'єктами економічної безпеки не є:**
А. Суспільство
В. держава
С. підприємство
D. час
- 5 **Основні складові економічної безпеки держави:**
А. активна, пасивна
В. зовнішня, внутрішня
С. фінансова, соціальна
D. поточна, стратегічна
- 6 **Фактори які складають загрозу економічної безпеки держави:**
А. наявність власних управлінських кадрів на всіх рівнях управління
В. економічно обгрунтована бюджетно-фінансова політика держави
С. державні резерви
D. відсутність розвинутої банківської системи та системи страхування, а також гарантійних організацій
- 7 **Гарантом економічної безпеки підприємства є :**
А. володар
В. директор
С. держава
D. менеджери
- 8 **До основних функціональних цілей економічної безпеки належать:**
А. максимізація руйнівного впливу результатів виробничо-господарської діяльності на стан навколишнього середовища
В. забезпечення високої фінансової ефективності роботи, фінансової стійкості та незалежності підприємства
С. неефективна організація безпеки персоналу підприємства, його капіталу і майна, а також комерційних інтересів
D. правова незахищеність всіх аспектів діяльності підприємства
- 9 **До основних принципів забезпечення економічної безпеки України відносять:**
А. баланс доходів населення
В. дотримання законності
С. взаємна забезпеченість особистості, сім'ї
D. еластичності попиту і пропозиції
- 10 **Економічна безпека підприємства це:**
А. система створення механізму мобілізації та найбільш оптимального управління корпоративними ресурсами даного підприємства
В. комплекс міжнародних умов співіснування домовленостей та інституціональних структури
С. особливий тип організаційної структури, до якої може бути застосована модель «сміттового кошика»
D. самостійний суб'єкт господарювання, створений компетентним органом державної влади або органом місцевого самоврядування, або іншими суб'єктами для задоволення суспільних та особистих потреб шляхом систематичного здійснення виробничої, науково-дослідної, торговельної, іншої господарської діяльності в порядку,

передбаченому цим Кодексом та іншими законами

4 Виконати практичні завдання, підготуватися до їх захисту.

5. Підготувати доповідь та її презентацію.

Список рекомендованої літератури

Базова

- 1 Іванюта Т.М. Економічна безпека підприємства : навч. посіб. / Т.М. Іванюта, А.О. Заїчковський. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 256 с.
- 2 Ортинський В.Л. Економічна безпека підприємств, організацій та установ : навч. пос. / В.Л. Ортинський, І.С. Керницький, З.Б. Живко та ін. – К.: Правова єдність, 2009. – 544 с.
- 3 Отенко І. П. Економічна безпека підприємства: навчальний посібник / І. П. Отенко, Г. А. Іващенко, Д. К. Воронков. - Х.: Вид. ХНЕУ, 2012 – 262 с.

Додаткова

- 4 Закон України «Про основи національної безпеки України» : від 19.06.2003 № 964-IV [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – Оф. вид. від. 2003, № 39, ст. 351, станом на 11.12.16. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/964-15>.
- 5 Безбожний В.Л. Інтереси в системі соціально-економічної системі підприємства / В.Л. Безбожний // Економіка Менеджмент Підприємництво. – 2012. – № 24 (2). – С. 143-148.
- 6 Белоус Н.Д. Теоретичне узагальнення економічної безпеки підприємств / Н.Д. Белоус // Вісник Хмельницького національного університету. – 2012. – № 2. Т. 1. – С. 196-201.
- 7 Білоус Я.Ю. Аналіз підходів до визначення поняття «економічна безпека підприємства» / Я.Ю. Білоус // Економіка. Менеджмент. Підприємництво. – 2011. – № 23 (2). – С. 241-247.
- 8 Гапоненко В.Ф. Экономическая безопасность предприятий. Подходы и принципы / В.Ф. Гапоненко, А.Л. Беспалко, А.С. Власков. – М.: Ось-89, 2007. – 208 с.
- 9 Єрмошенко М.М. Фінансова складова економічної безпеки : держава і підприємство: [Моногр.] / М.М. Єрмошенко, К.С. Горячева. – К. : НАУ, 2010. – 232 с.
- 10 Зацеркляний М.М. Основи економічної безпеки : [навчальний посібник] / М.М. Зацеркляний, О.Ф. Мельников. – К. : КНТ, 2009. – 337 с.
- 11 Іванілов О. С. Економіка підприємства: підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / О. С. Іванілов – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 728 с.
- 12 Клейнер Г.Б., Смоляк С.А. Экономические зависимости: принципы и методы построения. — М.: Наука, 2000. — 104 с.

- 13 Ковалев Д.В. Экономическая безопасность предприятия / Д.В. Ковалев, Т.В. Сухорукова // Экономика Украины. – 1998. – № 10. – С. 48-52.
- 14 Козаченко Г.В. Декомпозиція управління економічною безпекою підприємства / Г.В. Козаченко, О.М. Ляшенко // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. – № 4, Т. 2. – С. 34-38.
- 15 Козаченко Г.В. Экономическая безопасность: сущность и механизм обеспечения : [Моногр.] / Г.В. Козаченко, В.П. Пономарев, О.М. Ляшенко. – К.: Либра, 2003. – 280 с.
- 16 Малащенко В. Економічна безпека підприємства як чинник ефективного корпоративного управління / В. Малащенко // Вісник Національної академії державного управління. – № 3 (40), 2011. – 283-291 с.
- 17 Мельник А.Ф. Національна економіка: Навч. посіб. / А.Ф. Мельник, А.Ю. Васіна, Т.Л. Желюк, Т.М. Попович ; за ред. А.Ф. Мельник. – К. : Знання, 2011. – 463 с.
- 18 Олейников Е.А. Экономическая и национальная безопасность: [Учебник для вузов] / Е.А. Олейников. – М.: Экзамен, 2005. – 768 с.
- 19 Роженко О. В. Управління підприємством на основі забезпечення його економічної безпеки : дис. канд. ек. наук : 08.00.04 - екон / Роженко Олександра Вікторівна – Одеса, 2017. – 241 с.
- 20 Фролова Л.В. Інноваційні механізми економічного управління підприємством : [моногр.] / О.В. Роженко; [під ред. Л.В. Фролової]. – Кривий Ріг: ФО-П Чернявський Д.О, 2016. – С. 492 с.
- 21 Чубукова О.Ю., Воронкова Т.Є. Система економічної безпеки (екосистейт): сутність, структура [Електронний ресурс] / О.Ю. Чубукова, Т.Є. Воронкова // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». – 2014. – № 2. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3169>

Тема 2. Загрози економічній безпеці підприємства

Семінар 2.1 «Джерела небезпек та основних загроз економічній безпеці підприємства»

Методи контролю: усне опитування, письмове індивідуальне тестування, оцінювання доповіді

Завдання для самостійної роботи:

1 Опрацювати конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.

2 Самостійно опрацюйте питання:

- 1 Загрози економічній безпеці підприємства та засоби їх нейтралізації
- 2 Основні загрози економічній безпеці підприємства в сучасних умовах
- 3 Загрози економічній безпеці підприємства з урахуванням галузевої специфіки діяльності

- 4 Підходи до розуміння сутності загроз економічній безпеці підприємства
5 Загрози економічній безпеці підприємства в системі управління ним

3 Розв'язати тестові завдання.

- 1 **Реальні або потенційні дії, які заподіють або можуть заподіяти шкоду діяльності підприємства або зробити її неможливою – це:**
 - A. безпека підприємства
 - B. стабілізуючі чинники
 - C. охорона прав підприємства
 - D. дестабілізуючі чинники
- 2 **Які бувають дестабілізуючі чинники:**
 - A. прямі та непрямі
 - B. зовнішні та внутрішні
 - C. основні та додаткові
 - D. первинні та вторинні
- 3 **Система заходів забезпечення безпеки підприємства не включає:**
 - A. сукупність державно-правових, адміністративних режимних заходів
 - B. організацію попереджувально-профілактичної роботи з персоналом
 - C. фізичну охорону об'єктів і працівників підприємства
 - D. організацію корпоративних заходів
- 4 **Службу, зайняту охороною власних секретів фірми, зазвичай прийняти називати:**
 - A. службою охорони
 - B. службою безпеки
 - C. службою контролю
 - D. службою небезпеки
- 5 **До якої загрози відноситься ситуація, коли постачальник може зірвати договір, а покупець відмовитися від замовлення:**
 - A. загроза зовнішнього середовища
 - B. загроза основного середовища
 - C. загроза внутрішнього середовища
 - D. загроза додаткового середовища
- 6 **До якої загрози відноситься ситуація, коли не дотримуються технологічні режими (вибухи, пожежі, інфекції та ін., зараження території):**
 - A. загроза зовнішнього середовища
 - B. загроза основного середовища
 - C. загроза внутрішнього середовища
 - D. загроза додаткового середовища
- 7 **Форми прояви загроз економічній безпеці на різних рівнях ієрархії організаційно-економічних структур мають відмінності, незважаючи на спільність дії дестабілізуючих факторів в умовах єдиного економічного простору. До числа таких глобальних чинників слід віднести:**
 - A. прекаризація
 - B. реімбурсація
 - C. зростання трудового потенціалу
 - D. загальний спад виробництва
- 8 **Види загроз економічній безпеці підприємства:**
 - A. інформаційні
 - B. субподрядні
 - C. тезаврація
 - D. імплементація
- 9 **До заходів які здійснюються службою безпеки відносяться:**

- A. режимні заходи
- B. громадський контроль
- C. гігієнічні засоби захисту
- D. застава

10 До документів котрі регламентують поведінку працівників і забезпечують захист комерційних інтересів підприємства не входять:

- A. положення щодо забезпечення безпеки об'єктів
- B. інструкція що регламентує контакти з представниками інших підприємств
- C. інструкція по роботі з конференційною інформацією
- D. статут підприємства

4 Виконати практичні завдання, підготуватися до їх захисту.

5. Підготувати доповідь та її презентацію.

Список рекомендованої літератури

Базова

- 1 Іванюта Т.М. Економічна безпека підприємства : навч. посіб. / Т.М. Іванюта, А.О. Заїчковський. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 256 с.
- 2 Ортинський В.Л. Економічна безпека підприємств, організацій та установ : навч. пос. / В.Л. Ортинський, І.С. Керницький, З.Б. Живко та ін. – К.: Правова єдність, 2009. – 544 с.
- 3 Отенко І. П. Економічна безпека підприємства: навчальний посібник / І. П. Отенко, Г. А. Іващенко, Д. К. Воронков. - Х.: Вид. ХНЕУ, 2012 – 262 с.
- 4 Фоломкіна І.С. Управління безпекою бізнесу: Конспект лекцій / І.С.Фоломкіна. - Донецьк.: ДонНУЕТ, 2013. - 102 с.

Додаткова

- 5 Закон України «Про основи національної безпеки України» : від 19.06.2003 № 964-IV [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – Оф. вид. від. 2003, № 39, ст. 351, станом на 11.12.16. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/964-15>.
- 6 Безбожний В.Л. Інтереси в системі соціально-економічної системі підприємства / В.Л. Безбожний // Економіка Менеджмент Підприємництво. – 2012. – № 24 (2). – С. 143-148.
- 7 Белоус Н.Д. Теоретичне узагальнення економічної безпеки підприємств / Н.Д. Белоус // Вісник Хмельницького національного університету. – 2012. – № 2. Т. 1. – С. 196-201.
- 8 Білоус Я.Ю. Аналіз підходів до визначення поняття «економічна безпека підприємства» / Я.Ю. Білоус // Економіка. Менеджмент. Підприємництво. – 2011. – № 23 (2). – С. 241-247.
- 9 Гапоненко В.Ф. Экономическая безопасность предприятий. Подходы и принципы / В.Ф. Гапоненко, А.Л. Беспалко, А.С. Власков. – М.: Осъ-89, 2007. – 208 с.

- 10 Єрмошенко М.М. Фінансова складова економічної безпеки : держава і підприємство: [Моногр.] / М.М. Єрмошенко, К.С. Горячева. – К. : НАУ, 2010. – 232 с.
- 11 Зацеркляний М.М. Основи економічної безпеки : [навчальний посібник] / М.М. Зацеркляний, О.Ф. Мельников. – К. : КНТ, 2009. – 337 с.
- 12 Іванілов О. С. Економіка підприємства: підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / О. С. Іванілов – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 728 с.
- 13 Козаченко Г.В. Декомпозиція управління економічною безпекою підприємства / Г.В. Козаченко, О.М. Ляшенко // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. – № 4, Т. 2. – С. 34-38.
- 14 Козаченко Г.В. Экономическая безопасность: сущность и механизм обеспечения : [Моногр.] / Г.В. Козаченко, В.П. Пономарев, О.М. Ляшенко. – К.: Либра, 2003. – 280 с.
- 15 Малащенко В. Економічна безпека підприємства як чинник ефективного корпоративного управління / В. Малащенко // Вісник Національної академії державного управління. – № 3 (40), 2011. – 283-291 с.
- 16 Мельник А.Ф. Національна економіка: Навч. посіб. / А.Ф. Мельник, А.Ю. Васіна, Т.Л. Желюк, Т.М. Попович ; за ред. А.Ф. Мельник. – К. : Знання, 2011. – 463 с.
- 17 Олейников Е.А. Экономическая и национальная безопасность: [Учебник для вузов] / Е.А. Олейников. – М.: Экзамен, 2005. – 768 с.
- 18 Роженко О. В. Управління підприємством на основі забезпечення його економічної безпеки : дис. канд. ек. наук : 08.00.04 - екон / Роженко Олександра Вікторівна – Одеса, 2017. – 241 с.
- 19 Тищенко В.В. Загрози економічній безпеці підприємства / Матеріали конференції «Безпекознавство: теорія та практика (15.03-15.04)» [Електронний ресурс]. – 2014. – Режим доступу: http://thesis.at.ua/publ/2014_r_bezpekoznavstvo_teorija_ta_praktika_15_03_15_04/tishhenko_v_v_zagrozi_ekonomichnij_bezpeci_pidpriemstva/10-1-0-341
- 20 Фролова Л.В. Інноваційні механізми економічного управління підприємством : [моногр.] / О.В. Роженко; [під ред. Л.В. Фролової]. – Кривий Ріг: ФО-П Чернявський Д.О, 2016. – С. 492 с.

Семінар 2.2 «Формування системи загроз економічній безпеці підприємства»

Методи контролю: усне опитування, письмове індивідуальне тестування, оцінювання доповіді

Завдання для самостійної роботи:

1 Опрацювати конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.

2 Самостійно опрацюйте питання:

1 Система загроз економічній безпеці підприємства

- 2 Класифікація загроз та ризиків економічній безпеці підприємства
- 3 Система загроз економічній безпеці за рівнями управління
- 4 Конкуренція як основне джерело небезпеки в підприємстві
- 5 Структура та склад налізу загроз безпеці підприємства
- 6 Внутрішні фактори загроз економічній безпеці підприємства
- 7 Попередження витоків інформації в підприємстві

3 Розв'язати тестові завдання.

- 1 **Який захист передбачає визначення секретної інформації й організацію комунікацій, що запобігають її витіканню:**
 - A. фізичний
 - B. економічний
 - C. юридичний
 - D. інформаційний
- 2 **До основних суб'єктів, що потенційно є носіями загрози для підприємства, відносяться:**
 - A. державні гарантії
 - B. конкуренти, здатні скоротити ринок збуту підприємства шляхом випуску більш сучасної продукції, і недобросовісні конкуренти
 - C. споживчий попит
 - D. державні контролюючі органи
- 3 **Загроза економічній безпеці може бути визначена як:**
 - A. здійснення аб'юдикації
 - B. інтегральний показник який характеризує ступінь зниження економічного потенціалу за певний проміжок часу
 - C. алгоритм управління
 - D. рівновага попиту і пропозиції
- 4 **До зовнішніх дестабілізуючих факторів відноситься:**
 - A. організація праці на підприємстві
 - B. недобросовісна конкуренція
 - C. нецінова конкуренція
 - D. незадовільна організація управління підприємством
- 5 **До внутрішніх дестабілізуючих факторів відноси:**
 - A. дію криміногенних структур
 - B. недобросовісна конкуренція
 - C. промислове шпигунство
 - D. зміни законодавства
- 6 **Режимними заходами можуть бути:**
 - A. інструкція по роботі з конфіденційною інформацією
 - B. інструкція про порядок обчислення заробітної плати
 - C. інструкція, що регламентує касові розрахунки
 - D. інструкція про ведення фінансового обліку
- 7 **Джерелами негативного впливу на підприємство може бути:**
 - A. боніфікація
 - B. вплив різних об'єктивних обставин
 - C. брейквен
 - D. рівновага попиту і пропозиції
- 8 **Що розуміється під загрозою:**
 - A. сукупність умов, процесів, чинників, що перешкоджають реалізації національних економічних інтересів або створюють небезпеку для них і суб'єктів господарської діяльності

- В. стабільний максимально ефективне функціонування в даний момент і високий потенціал розвитку в майбутньому
- С. стан захищеності від негативного впливу зовнішніх і внутрішніх дестабілізуючих факторів
- Д. відсутність пріоритетів державної науково-промислової політики

9 **Що характеризує інтегральний показник загрози економічній безпеці:**

- А. своєчасне виявлення можливих устремлінь до підприємства і його співробітникам з боку джерел зовнішніх загроз безпеці
- В. формування серед населення та ділових партнерів сприятливої думки про підприємство, що сприяє реалізації планів економічної діяльності та статутних цілей
- С. ступінь зниження економічного потенціалу за певний проміжок часу
- Д. сукупність умов перешкоджають реалізації національних економічних інтересів

10 **Що таке дестабілізуючі чинники:**

- А. це стан його захищеності від негативного впливу зовнішніх і внутрішніх загроз
- В. це реальні або потенційні дії, які заподіюють або можуть заподіяти шкоду діяльності підприємства або зробити її неможливою
- С. сукупність найбільш важливих рішень, спрямованих на досягнення програмного рівня безпеки функціонування підприємства
- Д. ступінь надійності всієї системи зберігання інформації визначається рівнем безпеки найслабшого її ланки, яким вважається персонал підприємства

4 Виконати практичні завдання, підготуватися до їх захисту.

5. Підготувати доповідь та її презентацію.

Список рекомендованої літератури

Базова

- 1 Іванюта Т.М. Економічна безпека підприємства : навч. посіб. / Т.М. Іванюта, А.О. Заїчковський. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 256 с.
- 2 Ортинський В.Л. Економічна безпека підприємств, організацій та установ : навч. пос. / В.Л. Ортинський, І.С. Керницький, З.Б. Живко та ін. – К.: Правова єдність, 2009. – 544 с.
- 3 Отенко І. П. Економічна безпека підприємства: навчальний посібник / І. П. Отенко, Г. А. Іващенко, Д. К. Воронков. - Х.: Вид. ХНЕУ, 2012 – 262 с.

Додаткова

- 4 Закон України «Про основи національної безпеки України» : від 19.06.2003 № 964-IV [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – Оф. вид. від. 2003, № 39, ст. 351, станом на 11.12.16. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/964-15>.
- 5 Безбожний В.Л. Інтереси в системі соціально-економічної системі підприємства / В.Л. Безбожний // Економіка Менеджмент Підприємництво. – 2012. – № 24 (2). – С. 143-148.
- 6 Гапоненко В.Ф. Экономическая безопасность предприятий. Подходы и принципы / В.Ф. Гапоненко, А.Л. Беспалко, А.С. Власков. – М.: Ось-89, 2007.

- 208 с.
- 7 Єрмошенко М.М. Фінансова складова економічної безпеки : держава і підприємство: [Моногр.] / М.М. Єрмошенко, К.С. Горячева. – К. : НАУ, 2010. – 232 с.
 - 8 Зацеркляний М.М. Основи економічної безпеки : [навчальний посібник] / М.М. Зацеркляний, О.Ф. Мельников. – К. : КНТ, 2009. – 337 с.
 - 9 Іванілов О. С. Економіка підприємства: підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / О. С. Іванілов – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 728 с.
 - 10 Клейнер Г.Б., Смоляк С.А. Экономические зависимости: принципы и методы построения. — М.: Наука, 2000. — 104 с.
 - 11 Ковалев Д.В. Экономическая безопасность предприятия / Д.В. Ковалев, Т.В. Сухорукова // Экономика Украины. – 1998. – № 10. – С. 48-52.
 - 12 Козаченко Г.В. Экономическая безопасность: сущность и механизм обеспечения : [Моногр.] / Г.В. Козаченко, В.П. Пономарев, О.М. Ляшенко. – К.: Либра, 2003. – 280 с.
 - 13 Малащенко В. Економічна безпека підприємства як чинник ефективного корпоративного управління / В. Малащенко // Вісник Національної академії державного управління. – № 3 (40), 2011. – 283-291 с.
 - 14 Олейников Е.А. Экономическая и национальная безопасность: [Учебник для вузов] / Е.А. Олейников. – М.: Экзамен, 2005. – 768 с.
 - 15 Роженко О. В. Управління підприємством на основі забезпечення його економічної безпеки : дис. канд. ек. наук : 08.00.04 - екон / Роженко Олександра Вікторівна – Одеса, 2017. – 241 с.
 - 16 Тищенко В.В. Загрози економічній безпеці підприємства / Матеріали конференції «Безпекознавство: теорія та практика (15.03-15.04)» [Електронний ресурс]. – 2014. – Режим доступу: http://thesis.at.ua/publ/2014_r_bezpekoznavstvo_teorija_ta_praktika_15_03_15_04/tishhenko_v_v_zagrozi_ekonomichnij_bezpeci_pidpriemstva/10-1-0-341
 - 17 Уолш К. Ключові фінансові показники. Аналіз та управління розвитком підприємства: Пер. з англ. — К.: Всеуито: Наукова думка, 2001. —367 с.
 - 18 Фролова Л.В. Інноваційні механізми економічного управління підприємством : [моногр.] / О.В. Роженко; [під ред. Л.В. Фролової]. – Кривий Ріг: ФО-П Чернявський Д.О, 2016. – С. 492 с.
 - 19 Чубукова О.Ю., Воронкова Т.Є. Система економічної безпеки (екосистейт): сутність, структура [Електронний ресурс] / О.Ю. Чубукова, Т.Є. Воронкова // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». – 2014. – № 2. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3169>

Тема 3. Система економічної безпеки підприємства

Семінар 3.1 «Функціонування системи економічної безпеки підприємства»

Методи контролю: усне опитування, письмове індивідуальне тестування, оцінювання доповіді

Завдання для самостійної роботи:

1 Опрацювати конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.

2 Самостійно опрацюйте питання:

- 1 Людський фактор у системі захисту персоналу
- 2 Види співробітництва працівників на підприємстві
- 3 Принципи побудови системи економічної безпеки підприємства
- 4 Програма функціонування системи економічної безпеки підприємства
- 5 Методологічні положення створення системи економічної безпеки підприємства

3 Розв'язати тестові завдання.

- 1 **Якою повинна бути система економічної безпеки підприємства:**
 - A. шаблонною, правовою, бюджетною, динамічною
 - B. унікальною, комплексною, самостійною, ефективною
 - C. особливою, органічною, замкнутою, процесною
 - D. оптимізм, єдність свідомості і поведінки
- 2 **Своєчасне виявлення та запобігання як зовнішнім, так і внутрішнім небезпекам та загрозам, забезпечення захищеності діяльності підприємства та досягнення ним цілей бізнесу – це :**
 - A. мета системи безпеки
 - B. мета підприємства
 - C. мета охорони прав
 - D. функції системи безпеки
- 3 **Визначити завдання системи безпеки підприємства:**
 - A. страхування майна, товарів
 - B. знаходження способів реалізації підприємницької ідеї
 - C. знаходження сил і засобів, необхідних для забезпечення безпеки підприємства
 - D. перевірка офіційної бухгалтерської звітності, обліку, первинних документів щодо фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання з метою визначення достовірності їх звітності, обліку, повноти відповідно до чинного законодавства
- 4 **Вказати яка з функцій не виконується системою безпеки підприємства:**
 - A. прогнозування, виявлення, попередження, послаблення небезпек та загроз
 - B. забезпечення захищеності діяльності підприємства та його персоналу, збереження його майна
 - C. створення несприятливого конкурентного середовища
 - D. ліквідація наслідків нанесеної шкоди
- 5 **На яких принципах будується система економічної безпеки підприємства:**
 - A. законність, плановість, взаємодія
 - B. оборотності, гнучкості, самореалізації
 - C. взаємодопомога, мотивація, нормування
 - D. аутсорсингу, аутстафінгу, фандрайзингу
- 6 **Який принцип передбачає створення такої системи безпеки, яка забезпечить захищеність підприємств, його майна, персоналу, інформації, різних сфер діяльності від будь-яких небезпек та загроз, непередбачуваних обставин:**
 - A. комплексність

- В. вчасність
С. плановість
D. законність
- 7 **Який з принципів вносить організованість у функціонування системи безпеки:**
А. законність
В. плановість
С. взаємодія
D. комплексність
- 8 **Для якого принципу необхідно, щоб зусилля всіх осіб, підрозділів, служб, що забезпечують безпеку підприємства, були скоординованими:**
А. поєднання гласності та взаємодії
В. плановість
С. взаємодія
D. економність
- 9 **Система поглядів, заходів, рішень, дій в галузі безпеки, що створюють умови, сприятливе середовище для досягнення цілей бізнесу – це:**
А. політика безпеки
В. стратегія безпеки
С. відповідальність підприємства
D. охорона підприємства
- 10 **Для якого підприємства буде доцільним створення власної служби безпеки:**
А. малого
В. середнього
С. великого
D. головного

4 Виконати практичні завдання, підготуватися до їх захисту.

5. Підготувати доповідь та її презентацію.

Список рекомендованої літератури

Базова

- 1 Іванюта Т.М. Економічна безпека підприємства : навч. посіб. / Т.М. Іванюта, А.О. Заїчковський. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 256 с.
- 2 Ортинський В.Л. Економічна безпека підприємств, організацій та установ : навч. пос. / В.Л. Ортинський, І.С. Керницький, З.Б. Живко та ін. – К.: Правова єдність, 2009. – 544 с.
- 3 Отенко І. П. Економічна безпека підприємства: навчальний посібник / І. П. Отенко, Г. А. Іващенко, Д. К. Воронков. - Х.: Вид. ХНЕУ, 2012 – 262 с.
- 4 Покропивний С.Ф. Економіка підприємства: Підручник / За заг. ред. д-ра екон. наук, проф. С.Ф.Покропивного. – К.:КНЕУ, 2003. – 608с.

Додаткова

- 5 Безбожний В.Л. Інтереси в системі соціально-економічної системі підприємства / В.Л. Безбожний // Економіка Менеджмент Підприємництво. – 2012. – № 24 (2). – С. 143-148.

- 6 Белоус Н.Д. Теоретичне узагальнення економічної безпеки підприємств / Н.Д. Белоус // Вісник Хмельницького національного університету. – 2012. – № 2. Т. 1. – С. 196-201.
- 7 Гапоненко В.Ф. Экономическая безопасность предприятий. Подходы и принципы / В.Ф. Гапоненко, А.Л. Беспалко, А.С. Власков. – М.: Ось-89, 2007. – 208 с.
- 8 Довбня С.Б. Діагностика рівня економічної безпеки підприємства / С.Б. Довбня, Н.Ю.Гічова // Фінанси України. - 2008. - №4. - с. 88-97, с. 93-94.
- 9 Єрмошенко М.М. Фінансова складова економічної безпеки : держава і підприємство: [Моногр.] / М.М. Єрмошенко, К.С. Горячева. – К. : НАУ, 2010. – 232 с.
- 10 Зацеркляний М.М. Основи економічної безпеки : [навчальний посібник] / М.М. Зацеркляний, О.Ф. Мельников. – К. : КНТ, 2009. – 337 с.
- 11 Іванілов О. С. Економіка підприємства: підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / О. С. Іванілов – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 728 с.
- 12 Ільяшенко С.Н. Составляющие экономической безопасности предприятия и их оценка / С.Н. Ильяшенко // Актуальні проблеми економіки. – 2003. – № 3 (21). – С. 12-19.
- 13 Ковалев Д.В. Экономическая безопасность предприятия / Д.В. Ковалев, Т.В. Сухорукова // Экономика Украины. – 1998. – № 10. – С. 48-52.
- 14 Козаченко Г.В. Декомпозиція управління економічною безпекою підприємства / Г.В. Козаченко, О.М. Ляшенко // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. – № 4, Т. 2. – С. 34-38.
- 15 Козаченко Г.В. Экономическая безопасность: сущность и механизм обеспечения : [Моногр.] / Г.В. Козаченко, В.П. Пономарев, О.М. Ляшенко. – К.: Либра, 2003. – 280 с.
- 16 Малащенко В. Економічна безпека підприємства як чинник ефективного корпоративного управління / В. Малащенко // Вісник Національної академії державного управління. – № 3 (40), 2011. – 283-291 с.
- 17 Роженко О.В. Обґрунтування складових економічної безпеки торговельних підприємств / О.В. Роженко // Науковий вісник Одеського національного економічного університету. Економічні науки. – 2014. – № 10 (218). – С. 134-148.
- 18 Роженко О. В. Управління підприємством на основі забезпечення його економічної безпеки : дис. канд. ек. наук : 08.00.04 - екон / Роженко Олександра Вікторівна – Одеса, 2017. – 241 с.
- 19 Фролова Л.В. Інноваційні механізми економічного управління підприємством : [моногр.] / О.В. Роженко; [під ред. Л.В. Фролової]. – Кривий Ріг: ФО-П Чернявський Д.О, 2016. – С. 492 с.
- 20 Фролова Л.В. Формирование бизнес-модели предприятия [Учебник] / Л.В. Фролова, Е.С.Кравченко – К.: Центр учебной литературы, 2012. – 384 с.

Семінар 3.2 «Механізм забезпечення економічної безпеки підприємства»

Методи контролю: усне опитування, письмове індивідуальне тестування, оцінювання доповіді

Завдання для самостійної роботи:

1 Опрацювати конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.

2 Самостійно опрацюйте питання:

1 Структура механізму забезпечення економічної безпеки підприємства

2 Концепція формування механізму економічної безпеки підприємства

3 Ітерація управління економічною безпекою підприємства

3 Розв'язати тестові завдання.

1 **Що не є групою сили та засобів, за допомогою яких вирішується завдання щодо забезпечення безпеки:**

- A. державна
- B. фінансова
- C. кадрова
- D. організаційна

2 **Система безпеки повинна бути побудована таким чином, щоб вона діяла, постійно захищаючи інтереси підприємства в умовах ризику та протидії зловмисникам це:**

- A. пріоритет заходів попередження(вчасність).
- B. безперервність
- C. законність
- D. плановість

3 **Суб'єкти безпеки, за безпосередньою участю:**

- A. бони
- B. субпідрядники
- C. персонал підприємства
- D. бодмерея

4 **Суб'єкт безпеки, за впливом на об'єкти безпеки:**

- A. прямого призначення
- B. офіційні органи
- C. кримінальні органи
- D. державні органи

5 **До основних елементів системи економічної безпеки підприємства відносяться:**

- A. внутрішня безпека
- B. фізична культура
- C. бенефіціар
- D. бербоут-чартер

6 **Принцип взаємодії передбачає:**

- A. додаткова винагорода, премія
- B. узгодження дій із зовнішніми організаціями
- C. різке, неочікуване зниження цін
- D. рівновагу попиту і пропозиції

7 **Механізмами забезпечення безпеки є:**

- A. вадія
- B. рівновага попиту і пропозиції
- C. правові норми

- D. вакуф
- 8 **Механізм забезпечення системи безпеки підприємства є:**
 А. валоризація
 В. сукупність методів і заходів
 С. варант
 D. сукупність ресурсів підприємства
- 9 **Від чого залежить формування системи безпеки:**
 А. від веременту
 В. від мікросередовища підприємства
 С. від фінансових можливостей підприємства
 D. від віндикації
- 10 **У чому полягає принцип плановості системи безпеки:**
 А. вносить організованість в функціонування системи безпеки
 В. питання забезпечення безпеки підприємства є не другорядним, а життєво необхідним
 С. система безпеки повинна бути побудована таким чином, щоб витрати на її забезпечення були економічно доцільними
 D. для забезпечення безпеки необхідно, щоб зусилля всіх осіб були скоординовані

4 Виконати практичні завдання, підготуватися до їх захисту.

5. Підготувати доповідь та її презентацію.

Список рекомендованої літератури

Базова

- 1 Ортинський В.Л. Економічна безпека підприємств, організацій та установ : навч. пос. / В.Л. Ортинський, І.С. Керницький, З.Б. Живко та ін. – К.: Правова єдність, 2009. – 544 с.
- 2 Отенко І. П. Економічна безпека підприємства: навчальний посібник / І. П. Отенко, Г. А. Іващенко, Д. К. Воронков. - Х.: Вид. ХНЕУ, 2012 – 262 с.
- 3 Покропивний С.Ф. Економіка підприємства: Підручник / За заг. ред. д-ра екон. наук, проф. С.Ф.Покропивного. – К.:КНЕУ, 2003. – 608с.
- 4 Фоломкіна І.С. Управління безпекою бізнесу: Конспект лекцій / І.С.Фоломкіна. - Донецьк.: ДонНУЕТ, 2013. - 102 с.
- 5 Фролова Л.В. Економічна діагностика діяльності підприємств: методичний та практичний інструментарій: Навч. посіб. / Л.В. Фролова, О.О. Никитенко, С.О. Єрмак, Л.В. Івкова. – Донецьк: ДонНУЕТ ім. М. Туган-Барановського, 2007. - 158 с.

Додаткова

- 6 Безбожний В.Л. Інтереси в системі соціально-економічної системі підприємства / В.Л. Безбожний // Економіка Менеджмент Підприємництво. – 2012. – № 24 (2). – С. 143-148.
- 7 Белоус Н.Д. Теоретичне узагальнення економічної безпеки підприємств /

- Н.Д. Белоус // Вісник Хмельницького національного університету. – 2012. – № 2. Т. 1. – С. 196-201.
- 8 Гапоненко В.Ф. Экономическая безопасность предприятий. Подходы и принципы / В.Ф. Гапоненко, А.Л. Беспалко, А.С. Власков. – М.: Ось-89, 2007. – 208 с.
 - 9 Довбня С.Б. Діагностика рівня економічної безпеки підприємства / С.Б. Довбня, Н.Ю.Гічова // Фінанси України. - 2008. - №4. - с. 88-97, с. 93-94.
 - 10 Єрмошенко М.М. Фінансова складова економічної безпеки : держава і підприємство: [Моногр.] / М.М. Єрмошенко, К.С. Горячева. – К. : НАУ, 2010. – 232 с.
 - 11 Зацеркляний М.М. Основи економічної безпеки : [навчальний посібник] / М.М. Зацеркляний, О.Ф. Мельников. – К. : КНТ, 2009. – 337 с.
 - 12 Іванілов О. С. Економіка підприємства: підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / О. С. Іванілов – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 728 с.
 - 13 Ільяшенко С.Н. Составляющие экономической безопасности предприятия и их оценка / С.Н. Ильяшенко // Актуальні проблеми економіки. – 2003. – № 3 (21). – С. 12-19.
 - 14 Клейнер Г.Б., Смоляк С.А. Экономические зависимости: принципы и методы построения. — М.: Наука, 2000. — 104 с.
 - 15 Ковалев Д.В. Экономическая безопасность предприятия / Д.В. Ковалев, Т.В. Сухорукова // Экономика Украины. – 1998. – № 10. – С. 48-52.
 - 16 Козаченко Г.В. Декомпозиція управління економічною безпекою підприємства / Г.В. Козаченко, О.М. Ляшенко // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. – № 4, Т. 2. – С. 34-38.
 - 17 Козаченко Г.В. Экономическая безопасность: сущность и механизм обеспечения : [Моногр.] / Г.В. Козаченко, В.П. Пономарев, О.М. Ляшенко. – К.: Либра, 2003. – 280 с.
 - 18 Кравченко В.О. Стратегічний та інноваційний менеджмент у сфері фінансово-економічної безпеки : конспект лекцій [електронний ресурс]. – О. : ОНЕУ. – 2014, режим доступу: <http://www.studfiles.ru/preview/5594064>
 - 19 Малащенко В. Економічна безпека підприємства як чинник ефективного корпоративного управління / В. Малащенко // Вісник Національної академії державного управління. – № 3 (40), 2011. – 283-291 с.
 - 20 Мельник А.Ф. Національна економіка: Навч. посіб. / А.Ф. Мельник, А.Ю. Васіна, Т.Л. Желюк, Т.М. Попович ; за ред. А.Ф. Мельник. – К. : Знання, 2011. – 463 с.
 - 21 Олейников Е.А. Экономическая и национальная безопасность: [Учебник для вузов] / Е.А. Олейников. – М.: Экзамен, 2005. – 768 с.
 - 22 Роженко О.В. Стратегії економічної безпеки підприємства / О.В. Роженко // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2015. – № 51. – С. 51-55.
 - 23 Роженко О.В. Обґрунтування складових економічної безпеки торговельних підприємств / О.В. Роженко // Науковий вісник Одеського

- національного економічного університету. Економічні науки. – 2014. – № 10 (218). – С. 134-148.
- 24 Роженко О.В. Обґрунтування системи показників оцінки рівня економічної безпеки торговельних підприємств [Електронний ресурс] / О.В. Роженко // Ефективна економіка. – 2015. – № 6. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?n=6&y=2015>. – Доступно на 05.05.2016. – Назва з екрана.
- 25 Роженко О. В. Управління підприємством на основі забезпечення його економічної безпеки : дис. канд. ек. наук : 08.00.04 - екон / Роженко Олександра Вікторівна – Одеса, 2017. – 241 с.
- 26 Самуэльсон П. Основания экономического анализа / Пер. с англ. под ред. П.А. Ватника. — СПб.: Экономическая школа, 2002. — 604 с.
- 27 Фролова Л.В. Інноваційні механізми економічного управління підприємством : [моногр.] / О.В. Роженко; [під ред. Л.В. Фролової]. – Кривий Ріг: ФО-П Чернявський Д.О, 2016. – С. 492 с.

Тема 4. Стратегія економічної безпеки

Семінар 4.1 «Формування стратегії економічної безпеки підприємства»

Методи контролю: усне опитування, письмове індивідуальне тестування, оцінювання доповіді, розв'язання практичних завдань

Завдання для самостійної роботи:

1 Опрацювати конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.

2 Самостійно опрацюйте питання:

- 1 Формування органів і механізмів забезпечення економічної безпеки підприємства
- 2 Алгоритм проведення функціонального аналізу заходів щодо забезпечення належного рівня економічної безпеки підприємства
- 3 Алгоритм формування пріоритетних інтересів підприємства
- 4 Типи стратегій економічної безпеки підприємства
- 5 Структура і зміст стратегічного управління економічною безпекою підприємства

3 Розв'язати тестові завдання.

- 1 **Яка з функцій управління безпекою бізнесу передбачає збір та систематизацію інформації, що характеризує рівень захищеності підприємства та ін:**
 - A. інформаційно-аналітична
 - B. організаційна
 - C. виховна
 - D. контрольна
- 2 **Яка з функцій управління безпекою бізнесу передбачає організацію режиму секретності робіт, що проводяться, удосконалення організаційної структури**

підприємства з урахуванням вимог безпеки виробничої, комерційної та іншої його діяльності:

- A. інформаційно-аналітична
- B. організаційна
- C. виховна
- D. контрольна

3 Яка з функцій управління безпекою бізнесу передбачає пропаганду культури роботи з інформацією, що складає комерційну таємницю, інформування щодо виявлених загроз безпеці підприємства:

- A. інформаційно-аналітична
- B. організаційна
- C. виховна
- D. контрольна

4 Яка з функцій управління безпекою бізнесу передбачає перевірку виконання прийнятих рішень у сфері безпеки та оцінку їх ефективності:

- A. інформаційно-аналітична
- B. організаційна
- C. виховна
- D. контрольна

5 Який з етапів управління безпекою бізнесу передбачає забір та аналіз інформації щодо діяльності підприємства з позиції забезпечення його безпеки:

- A. аналітичний
- B. планування діяльності
- C. організація діяльності
- D. контроль діяльності

6 Який з етапів управління безпекою бізнесу передбачає вибір концепції безпеки, визначення цілей управління безпекою бізнесу, розробку стратегії безпеки:

- A. аналітичний
- B. планування діяльності
- C. організація діяльності
- D. контроль діяльності

7 Стратегія економічної безпеки, формулюючи цілі і вказуючи об'єкти стратегії, повинна включати:

- A. характеристику зовнішніх і внутрішніх параметрів продукції підприємства
- B. визначення і моніторинг факторів, що впливають на потенціал підприємства
- C. визначення критеріїв і параметрів (порогових значень, показників, що характеризують інтереси підприємства і відповідають вимогам його економічної безпеки
- D. зв'язок між видами застосовуваних технологій і організаційних форм відповідних компаній

8 Що підлягає належному аналізу в процесі оцінки поточного рівня забезпечення фінансової складової економічної безпеки:

- A. технології й організаційні структури
- B. конкурентний стан підприємства на ринку
- C. рівновага попиту і пропозиції
- D. тарифна система

9 Заключним етапом в алгоритмі проведення функціонального аналізу заходів щодо забезпечення необхідного рівня економічної безпеки:

- A. виявлення неліквідованих і очікуваних негативних впливів на рівень економічної безпеки
- B. визначення причин недостатньої ефективності заходів, прийнятих для усунення вже наявних і можливих негативних впливів на безпеку

- С. оцінка вартості кожної з пропонованих заходів щодо усунення негативних впливів на безпеку і визначення відповідальних за їх реалізацію
- Д. фіксація здійснених превентивних заходів щодо попередження негативних впливів за всіма складовими економічної безпеки

10 В яких напрямках здійснюється оцінка реального стану політико-правової безпеки підприємства:

- А. бюджетне забезпечення
- В. ресурсне забезпечення
- С. не ефективність діяльності
- Д. бюджетно-ресурсне забезпечення

4 Виконати практичні завдання, підготуватися до їх захисту.

5. Підготувати доповідь та її презентацію.

Список рекомендованої літератури

Базова

- 1 Іванюта Т.М. Економічна безпека підприємства : навч. посіб. / Т.М. Іванюта, А.О. Заїчковський. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 256 с.
- 2 Ортинський В.Л. Економічна безпека підприємств, організацій та установ : навч. пос. / В.Л. Ортинський, І.С. Керницький, З.Б. Живко та ін. – К.: Правова єдність, 2009. – 544 с.
- 3 Отенко І. П. Економічна безпека підприємства: навчальний посібник / І. П. Отенко, Г. А. Іващенко, Д. К. Воронков. - Х.: Вид. ХНЕУ, 2012 – 262 с.
- 4 Покропивний С.Ф. Економіка підприємства: Підручник / За заг. ред. д-ра екон. наук, проф. С.Ф.Покропивного. – К.:КНЕУ, 2003. – 608с.
- 5 Фролова Л.В. Економічна діагностика діяльності підприємств: методичний та практичний інструментарій: Навч. посіб. / Л.В. Фролова, О.О. Никитенко, С.О. Єрмак, Л.В. Івкова. – Донецьк: ДонНУЕТ ім. М. Туган-Барановського, 2007. - 158 с.

Додаткова

- 6 Безбожний В.Л. Інтереси в системі соціально-економічної системі підприємства / В.Л. Безбожний // Економіка Менеджмент Підприємництво. – 2012. – № 24 (2). – С. 143-148.
- 7 Белоус Н.Д. Теоретичне узагальнення економічної безпеки підприємств / Н.Д. Белоус // Вісник Хмельницького національного університету. – 2012. – № 2. Т. 1. – С. 196-201.
- 8 Білоус Я.Ю. Аналіз підходів до визначення поняття «економічна безпека підприємства» / Я.Ю. Білоус // Економіка. Менеджмент. Підприємництво. – 2011. – № 23 (2). – С. 241-247.
- 9 Васильців Т.Г. Удосконалення методики оцінювання економічної безпеки підприємства / Т.Г. Васильців, Р.М. Микитюк // Науковий вісник НЛТУ України: Зб. наук. праць. – Львів, 2012. – Вип. 22 (14). – С. 181-188.

- 10 Гапоненко В.Ф. Экономическая безопасность предприятий. Подходы и принципы / В.Ф. Гапоненко, А.Л. Беспалко, А.С. Власков. – М.: Ось-89, 2007. – 208 с.
- 11 Довбня С.Б. Діагностика рівня економічної безпеки підприємства / С.Б. Довбня, Н.Ю.Гічова // Фінанси України. - 2008. - №4. - с. 88-97, с. 93-94.
- 12 Єрмошенко М.М. Фінансова складова економічної безпеки : держава і підприємство: [Моногр.] / М.М. Єрмошенко, К.С. Горячева. – К. : НАУ, 2010. – 232 с.
- 13 Зацеркляний М.М. Основи економічної безпеки : [навчальний посібник] / М.М. Зацеркляний, О.Ф. Мельников. – К. : КНТ, 2009. – 337 с.
- 14 Іванілов О. С. Економіка підприємства: підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / О. С. Іванілов – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 728 с.
- 15 Ільяшенко С.Н. Составляющие экономической безопасности предприятия и их оценка / С.Н. Ильяшенко // Актуальні проблеми економіки. – 2003. – № 3 (21). – С. 12-19.
- 16 Клейнер Г.Б., Смоляк С.А. Экономические зависимости: принципы и методы построения. — М.: Наука, 2000. — 104 с.
- 17 Ковалев Д.В. Экономическая безопасность предприятия / Д.В. Ковалев, Т.В. Сухорукова // Экономика Украины. – 1998. – № 10. – С. 48-52.
- 18 Козаченко Г.В. Декомпозиція управління економічною безпекою підприємства / Г.В. Козаченко, О.М. Ляшенко // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. – № 4, Т. 2. – С. 34-38.
- 19 Козаченко Г.В. Экономическая безопасность: сущность и механизм обеспечения : [Моногр.] / Г.В. Козаченко, В.П. Пономарев, О.М. Ляшенко. – К.: Либра, 2003. – 280 с.
- 20 Кравченко В.О. Стратегічний та інноваційний менеджмент у сфері фінансово-економічної безпеки : конспект лекцій [електронний ресурс]. – О. : ОНЕУ. – 2014, режим доступу: <http://www.studfiles.ru/preview/5594064>
- 21 Малащенко В. Економічна безпека підприємства як чинник ефективного корпоративного управління / В. Малащенко // Вісник Національної академії державного управління. – № 3 (40), 2011. – 283-291 с.
- 22 Роженко О.В. Стратегії економічної безпеки підприємства / О.В. Роженко // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2015. – № 51. – С. 51-55.
- 23 Роженко О.В. Обґрунтування складових економічної безпеки торговельних підприємств / О.В. Роженко // Науковий вісник Одеського національного економічного університету. Економічні науки. – 2014. – № 10 (218). – С. 134-148.
- 24 Роженко О.В. Обґрунтування системи показників оцінки рівня економічної безпеки торговельних підприємств [Електронний ресурс] / О.В. Роженко // Ефективна економіка. – 2015. – № 6. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?n=6&y=2015>. – Доступно на 05.05.2016. – Назва з екрана.

- 25 Роженко О. В. Управління підприємством на основі забезпечення його економічної безпеки : дис. канд. ек. наук : 08.00.04 - екон / Роженко Олександра Вікторівна – Одеса, 2017. – 241 с.
- 26 Фролова Л.В. Інноваційні механізми економічного управління підприємством : [моногр.] / О.В. Роженко; [під ред. Л.В. Фролової]. – Кривий Ріг: ФО-П Чернявський Д.О, 2016. – С. 492 с.

Семінар 4.2 «Процес управління економічною безпекою підприємництва»

Методи контролю: усне опитування, письмове індивідуальне тестування, оцінювання доповіді, розв'язання практичних завдань

Завдання для самостійної роботи:

1 Опрацювати конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.

2 Самостійно опрацюйте питання:

- 1 Алгоритм управління економічною безпекою підприємства
- 2 Розробка організаційної структури, служб і підрозділів економічної безпеки підприємства
- 3 Методи управління безпекою бізнесу

3 Розв'язати тестові завдання.

- 1 **Що є початковою стадією процесу забезпечення інтелектуальної і кадрової складової економічної безпеки:**
 - А. оцінка загроз негативного впливу і можливих збитків від таких впливів
 - В. планування комплексу заходів щодо забезпечення інтелектуальної і кадрової складової економічної безпеки
 - С. аналіз поточного рівня забезпечення інтелектуальної і кадрової складової
 - Д. планування корпоративних ресурсів
- 2 **Причини через які виникають явища, що негативно впливають на рівень силової складової економічної безпеки:**
 - А. здатність підприємств конкурентів досягти переваг методами ринкового характеру, тобто за рахунок підвищення якості власної продукції, зниження поточних витрат на виробництво, вдосконалення маркетингових досліджень
 - В. кримінальні мотиви одержання юридичними (фізичними) особами доходів шляхом шпигунства, шахрайства або розкрадання
 - С. не комерційні мотиви зміни іміджу підприємства
 - Д. профіцит бюджету
- 3 **Стратегія економічної безпеки, формулюючи цілі і вказуючи об'єкти стратегії, не повинна включати:**
 - А. контроль за ефективністю функціонування системи безпеки, вдосконалення її елементів
 - Б. визначення критеріїв і параметрів (порогових значень, показників, що характеризують інтереси підприємства і відповідають вимогам його економічної безпеки
 - В. характеристику зовнішніх і внутрішніх загроз економічній безпеці підприємства
 - Г. розробку економічної політики, що включає механізми обліку впливають на стан

- економічної безпеки факторів
- 4 **Які конкретні дії включає в себе схема процесу організації економічної безпеки:**
А. ратифікація
В. загальнотактичну мотивацію
С. загально стратегічне планування
D. ревокація
- 5 **В якій послідовності проводиться функціональний аналіз заходів щодо забезпечення необхідного рівня безпеки підприємства:**
А. визначення структури негативного впливу, оцінка ефективності вжитих заходів, визначення причин недостатньої ефективності заходів
В. визначення причин недостатньої ефективності заходів, оцінка ефективності вжитих заходів, визначення структури негативного впливу
С. оцінка ефективності вжитих заходів, визначення структури негативного впливу, визначення причин недостатньої ефективності заходів
D. оцінка рівня економічної безпеки, виявлення резервів її зростання
- 6 **З яких складових складається карта функціонального аналізу економічної безпеки підприємства:**
А. підрозділи підприємства
В. вжиті заходи для усунення негативних впливів
С. розмір матеріальної шкоди
D. матеріально-відповідальні особи
- 7 **Що відноситься до оцінки діяльності структурних підрозділів підприємства щодо забезпечення його економічної безпеки:**
А. розмір фінансового результату підприємства
В. назва підприємства
С. розмір підприємства
D. розмір нанесеної шкоди

4 Виконати практичні завдання, підготуватися до їх захисту.

5. Підготувати доповідь та її презентацію.

Список рекомендованої літератури

Базова

- 1 Іванюта Т.М. Економічна безпека підприємства : навч. посіб. / Т.М. Іванюта, А.О. Заїчковський. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 256 с.
- 2 Отенко І. П. Економічна безпека підприємства: навчальний посібник / І. П. Отенко, Г. А. Іващенко, Д. К. Воронков. - Х.: Вид. ХНЕУ, 2012 – 262 с.
- 3 Покропивний С.Ф. Економіка підприємства: Підручник / За заг. ред. д-ра екон. наук, проф. С.Ф.Покропивного. – К.:КНЕУ, 2003. – 608с.
- 4 Фоломкіна І.С. Управління безпекою бізнесу: Конспект лекцій / І.С.Фоломкіна. - Донецьк.: ДонНУЕТ, 2013. - 102 с.

Додаткова

- 5 Васильців Т.Г. Удосконалення методики оцінювання економічної безпеки підприємства / Т.Г. Васильців, Р.М. Микитюк // Науковий вісник НЛТУ

- України: Зб. наук. праць. – Львів, 2012. – Вип. 22 (14). – С. 181-188.
- 6 Довбня С.Б. Діагностика рівня економічної безпеки підприємства / С.Б. Довбня, Н.Ю.Гічова // Фінанси України. - 2008. - №4. - с. 88-97, с. 93-94.
 - 7 Єрмошенко М.М. Фінансова складова економічної безпеки : держава і підприємство: [Моногр.] / М.М. Єрмошенко, К.С. Горячева. – К. : НАУ, 2010. – 232 с.
 - 8 Зацеркляний М.М. Основи економічної безпеки : [навчальний посібник] / М.М. Зацеркляний, О.Ф. Мельников. – К. : КНТ, 2009. – 337 с.
 - 9 Іванілов О. С. Економіка підприємства: підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / О. С. Іванілов – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 728 с.
 - 10 Ільяшенко С.Н. Составляющие экономической безопасности предприятия и их оценка / С.Н. Ильяшенко // Актуальні проблеми економіки. – 2003. – № 3 (21). – С. 12-19.
 - 11 Клейнер Г.Б., Смоляк С.А. Экономические зависимости: принципы и методы построения. — М.: Наука, 2000. — 104 с.
 - 12 Ковалев Д.В. Экономическая безопасность предприятия / Д.В. Ковалев, Т.В. Сухорукова // Экономика Украины. – 1998. – № 10. – С. 48-52.
 - 13 Козаченко Г.В. Декомпозиція управління економічною безпекою підприємства / Г.В. Козаченко, О.М. Ляшенко // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. – № 4, Т. 2. – С. 34-38.
 - 14 Козаченко Г.В. Экономическая безопасность: сущность и механизм обеспечения : [Моногр.] / Г.В. Козаченко, В.П. Пономарев, О.М. Ляшенко. – К.: Либра, 2003. – 280 с.
 - 15 Кравченко В.О. Стратегічний та інноваційний менеджмент у сфері фінансово-економічної безпеки : конспект лекцій [електронний ресурс]. – О. : ОНЕУ. – 2014, режим доступу: <http://www.studfiles.ru/preview/5594064>
 - 16 Малащенко В. Економічна безпека підприємства як чинник ефективного корпоративного управління / В. Малащенко // Вісник Національної академії державного управління. – № 3 (40), 2011. – 283-291 с.
 - 17 Роженко О.В. Стратегії економічної безпеки підприємства / О.В. Роженко // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2015. – № 51. – С. 51-55.
 - 18 Роженко О.В. Обґрунтування складових економічної безпеки торговельних підприємств / О.В. Роженко // Науковий вісник Одеського національного економічного університету. Економічні науки. – 2014. – № 10 (218). – С. 134-148.
 - 19 Роженко О.В. Обґрунтування системи показників оцінки рівня економічної безпеки торговельних підприємств [Електронний ресурс] / О.В. Роженко // Ефективна економіка. – 2015. – № 6. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?n=6&y=2015>. – Доступно на 05.05.2016. – Назва з екрана.
 - 20 Роженко О. В. Управління підприємством на основі забезпечення його економічної безпеки : дис. канд. ек. наук : 08.00.04 - екон / Роженко Олександра Вікторівна – Одеса, 2017. – 241 с.

- 21 Фролова Л.В. Інноваційні механізми економічного управління підприємством : [моногр.] / О.В. Роженко; [під ред. Л.В. Фролової]. – Кривий Ріг: ФО-П Чернявський Д.О, 2016. – С. 492 с.
- 22 Фролова Л.В. Методичні підходи до оцінювання економічної безпеки підприємства / Л.В. Фролова, О.В. Роженко // Актуальні проблеми економіки. – 2016. – № 3 (177). – С. 199-210

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2 ПРАКТИЧНІ ІНСТРУМЕНТИ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

Тема 5. Основні підходи до дослідження економічної безпеки підприємства

Семінар 5.1 «Основні напрямки аналізу і оцінки економічної безпеки підприємства»

Методи контролю: усне опитування, письмове індивідуальне тестування, оцінювання доповіді, розв'язання практичних завдань

Завдання для самостійної роботи:

1 Опрацювати конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.

2 Самостійно опрацюйте питання:

- 1 Індикаторний підхід до оцінки економічної безпеки підприємства
- 2 Програмно-цільовий підхід до оцінки економічної безпеки підприємства
- 3 Критеріальний підхід до оцінки економічної безпеки підприємства

3 Розв'язати тестові завдання.

- 1 **Підрозділ, спеціально створений для захисту його законних прав та інтересів від дії кримінальної конкуренції, ліквідації загроз з боку організацій та фізичних осіб – це:**
 - A. служба безпеки на підприємстві
 - B. охорона безпеки на підприємстві
 - C. організація безпеки на підприємстві
 - D. воєнізована охорона
- 2 **Забезпечення основної діяльності підприємства та локалізація зовнішніх і внутрішніх загроз його економічного добробуту – це основна ціль :**
 - A. служби безпеки
 - B. охорони безпеки
 - C. організації безпеки
 - D. системи техніки безпеки
- 3 **Що не є задачею служби безпеки:**
 - A. забезпечення безпеки виробничо-торговельної діяльності та захисту інформації та відомостей, що є комерційною таємницею
 - B. організація роботи з правового, організаційного та інженерно-технічного захисту комерційної таємниці
 - C. реорганізація спеціального діловодства, що виключає несанкціоноване отримання відомостей, що є комерційною таємницею
 - D. запобігання необґрунтованого доступу до відомостей та робіт, що є комерційною таємницею
- 4 **Що відноситься до функцій служби безпеки:**
 - A. керує роботами з правового та організаційного регулювання відносин щодо ефективності діяльності
 - B. організовує і забезпечує пропускний режим в приміщеннях, порядок несення служби охорони, контролює дотримання вимог режиму співробітниками, партнерами,

відвідувачами

С. організує і проводить службові наради з приводу стратегічного управління підприємством

Д. формує систему безпеки на підприємстві

5. Що не відноситься до ідеологічних установок працівників служби безпеки:

А. дисципліна

В. довіра і контроль

С. дотримання законодавства

Д. матеріальний стан

4 Виконати практичні завдання, підготуватися до їх захисту.

5. Підготувати доповідь та її презентацію.

Список рекомендованої літератури

Базова

- 1 Ортинський В.Л. Економічна безпека підприємств, організацій та установ : навч. пос. / В.Л. Ортинський, І.С. Керницький, З.Б. Живко та ін. – К.: Правова єдність, 2009. – 544 с.
- 2 Отенко І. П. Економічна безпека підприємства: навчальний посібник / І. П. Отенко, Г. А. Іващенко, Д. К. Воронков. - Х.: Вид. ХНЕУ, 2012 – 262 с.
- 3 Покропивний С.Ф. Економіка підприємства: Підручник / За заг. ред. д-ра екон. наук, проф. С.Ф.Покропивного. – К.:КНЕУ, 2003. – 608с.
- 4 Фролова Л.В. Економічна діагностика діяльності підприємств: методичний та практичний інструментарій: Навч. посіб. / Л.В. Фролова, О.О. Никитенко, С.О. Єрмак, Л.В. Івкова. – Донецьк: ДонНУЕТ ім. М. Туган-Барановського, 2007. - 158 с.

Додаткова

- 5 Безбожний В.Л. Інтереси в системі соціально-економічної системі підприємства / В.Л. Безбожний // Економіка Менеджмент Підприємництво. – 2012. – № 24 (2). – С. 143-148.
- 6 Белоус Н.Д. Теоретичне узагальнення економічної безпеки підприємств / Н.Д. Белоус // Вісник Хмельницького національного університету. – 2012. – № 2. Т. 1. – С. 196-201.
- 7 Білоус Я.Ю. Аналіз підходів до визначення поняття «економічна безпека підприємства» / Я.Ю. Білоус // Економіка. Менеджмент. Підприємництво. – 2011. – № 23 (2). – С. 241-247.
- 8 Васильців Т.Г. Удосконалення методики оцінювання економічної безпеки підприємства / Т.Г. Васильців, Р.М. Микитюк // Науковий вісник НЛТУ України: Зб. наук. праць. – Львів, 2012. – Вип. 22 (14). – С. 181-188.
- 9 Гапоненко В.Ф. Экономическая безопасность предприятий. Подходы и принципы / В.Ф. Гапоненко, А.Л. Беспалко, А.С. Власков. – М.: Ось-89, 2007. – 208 с.

- 10 Довбня С.Б. Діагностика рівня економічної безпеки підприємства / С.Б. Довбня, Н.Ю.Гічова // Фінанси України. - 2008. - №4. - с. 88-97, с. 93-94.
- 11 Єрмошенко М.М. Фінансова складова економічної безпеки : держава і підприємство: [Моногр.] / М.М. Єрмошенко, К.С. Горячева. – К. : НАУ, 2010. – 232 с.
- 12 Зацеркляний М.М. Основи економічної безпеки : [навчальний посібник] / М.М. Зацеркляний, О.Ф. Мельников. – К. : КНТ, 2009. – 337 с.
- 13 Іванілов О. С. Економіка підприємства: підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / О. С. Іванілов – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 728 с.
- 14 Ільяшенко С.Н. Составляющие экономической безопасности предприятия и их оценка / С.Н. Ильяшенко // Актуальні проблеми економіки. – 2003. – № 3 (21). – С. 12-19.
- 15 Ковалев Д.В. Экономическая безопасность предприятия / Д.В. Ковалев, Т.В. Сухорукова // Экономика Украины. – 1998. – № 10. – С. 48-52.
- 16 Козаченко Г.В. Декомпозиція управління економічною безпекою підприємства / Г.В. Козаченко, О.М. Ляшенко // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. – № 4, Т. 2. – С. 34-38.
- 17 Козаченко Г.В. Экономическая безопасность: сущность и механизм обеспечения : [Моногр.] / Г.В. Козаченко, В.П. Пономарев, О.М. Ляшенко. – К.: Либра, 2003. – 280 с.
- 18 Кравченко В.О. Стратегічний та інноваційний менеджмент у сфері фінансово-економічної безпеки : конспект лекцій [електронний ресурс]. – О. : ОНЕУ. – 2014, режим доступу: <http://www.studfiles.ru/preview/5594064>
- 19 Малащенко В. Економічна безпека підприємства як чинник ефективного корпоративного управління / В. Малащенко // Вісник Національної академії державного управління. – № 3 (40), 2011. – 283-291 с.
- 20 Олейников Е.А. Экономическая и национальная безопасность: [Учебник для вузов] / Е.А. Олейников. – М.: Экзамен, 2005. – 768 с.
- 21 Роженко О.В. Стратегії економічної безпеки підприємства / О.В. Роженко // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2015. – № 51. – С. 51-55.
- 22 Роженко О.В. Обґрунтування складових економічної безпеки торговельних підприємств / О.В. Роженко // Науковий вісник Одеського національного економічного університету. Економічні науки. – 2014. – № 10 (218). – С. 134-148.
- 23 Роженко О.В. Обґрунтування системи показників оцінки рівня економічної безпеки торговельних підприємств [Електронний ресурс] / О.В. Роженко // Ефективна економіка. – 2015. – № 6. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?n=6&y=2015>. – Доступно на 05.05.2016. – Назва з екрана.
- 24 Роженко О. В. Управління підприємством на основі забезпечення його економічної безпеки : дис. канд. ек. наук : 08.00.04 - екон / Роженко Олександра Вікторівна – Одеса, 2017. – 241 с.

- 25 Фролова Л.В. Інноваційні механізми економічного управління підприємством : [моногр.] / О.В. Роженко; [під ред. Л.В. Фролової]. – Кривий Ріг: ФО-П Чернявський Д.О, 2016. – С. 492 с.
- 26 Фролова Л.В. Методичні підходи до оцінювання економічної безпеки підприємства / Л.В. Фролова, О.В. Роженко // Актуальні проблеми економіки. – 2016. – № 3 (177). – С. 199-210

Семінар 5.2 «Методологічні основи визначення та оцінки досягнутого рівня економічної безпеки підприємства»

Методи контролю: усне опитування, письмове індивідуальне тестування, оцінювання доповіді, розв'язання практичних завдань

Завдання для самостійної роботи:

1 Опрацювати конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.

2 Самостійно опрацюйте питання:

- 1 Підходи до формування системи показників оцінки рівня економічної безпеки підприємства
- 2 Підходи до формування шкали оцінки рівня економічної безпеки підприємства
- 3 Алгоритм проведення аналізу досягнутого рівня економічної безпеки підприємства

3 Розв'язати тестові завдання.

1 Що відноситься до основних завдань служби безпеки:

- A. розширення клієнтської бази
- B. забезпечення капітального ремонту будівель та інших видів майна, необхідного для виробничої діяльності
- C. організація роботи з правової, організаційної та інженерно-технічного захисту комерційної таємниці
- D. ведення переговорів

2 Яке завдання служби безпеки є ключовою і зв'язує відразу кілька завдань:

- A. виявлення і локалізація можливих каналів витоку конфіденційної інформації в процесі діяльності та в екстремальних ситуаціях
- B. оцінка маркетингових ситуацій та неправомірних дій конкурентів і зловмисників
- C. забезпечення охорони будівель та інших видів майна, необхідного для виробничої діяльності
- D. організація роботи з правової, організаційної та інженерно-технічного захисту комерційної таємниці

3 Який підхід відображає такий стан підприємства, яке забезпечує здатність протистояти несприятливим зовнішнім впливам:

- A. зовнішній підхід
- B. інформаційний
- C. мікроекономічний підхід
- D. економічний

4 Який підхід не відноситься до основних підходів дослідження економічної безпеки

підприємства:

- A. соціально-економічний
- B. ресурсно-функціональний
- C. зовнішній
- D. інформаційний

5 Який підхід базується на постулаті - ступінь надійності всієї системи зберігання інформації визначається рівнем безпеки найслабшого її ланки, яким вважається персонал підприємства:

- A. соціально-економічний
- B. ресурсно-функціональний
- C. зовнішній
- D. інформаційний

4 Виконати практичні завдання, підготуватися до їх захисту.

5. Підготувати доповідь та її презентацію.

Список рекомендованої літератури

Базова

- 1 Іванюта Т.М. Економічна безпека підприємства : навч. посіб. / Т.М. Іванюта, А.О. Заїчковський. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 256 с.
- 2 Отенко І. П. Економічна безпека підприємства: навчальний посібник / І. П. Отенко, Г. А. Іващенко, Д. К. Воронков. - Х.: Вид. ХНЕУ, 2012 – 262 с.
- 3 Фролова Л.В. Економічна діагностика діяльності підприємств: методичний та практичний інструментарій: Навч. посіб. / Л.В. Фролова, О.О. Никитенко, С.О. Єрмак, Л.В. Івкова. – Донецьк: ДонНУЕТ ім. М. Туган-Барановського, 2007. - 158 с.

Додаткова

- 4 Васильців Т.Г. Удосконалення методики оцінювання економічної безпеки підприємства / Т.Г. Васильців, Р.М. Микитюк // Науковий вісник НЛТУ України: Зб. наук. праць. – Львів, 2012. – Вип. 22 (14). – С. 181-188.
- 5 Гапоненко В.Ф. Экономическая безопасность предприятий. Подходы и принципы / В.Ф. Гапоненко, А.Л. Беспалко, А.С. Власков. – М.: Осъ-89, 2007. – 208 с.
- 6 Довбня С.Б. Діагностика рівня економічної безпеки підприємства / С.Б. Довбня, Н.Ю.Гічова // Фінанси України. - 2008. - №4. - с. 88-97, с. 93-94.
- 7 Єрмошенко М.М. Фінансова складова економічної безпеки : держава і підприємство: [Моногр.] / М.М. Єрмошенко, К.С. Горячева. – К. : НАУ, 2010. – 232 с.
- 8 Зацеркляний М.М. Основи економічної безпеки : [навчальний посібник] / М.М. Зацеркляний, О.Ф. Мельников. – К. : КНТ, 2009. – 337 с.
- 9 Іванілов О. С. Економіка підприємства: підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / О. С. Іванілов – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 728 с.

- 10 Ильяшенко С.Н. Составляющие экономической безопасности предприятия и их оценка / С.Н. Ильяшенко // Актуальні проблеми економіки. – 2003. – № 3 (21). – С. 12-19.
- 11 Клейнер Г.Б., Смоляк С.А. Экономические зависимости: принципы и методы построения. — М.: Наука, 2000. — 104 с.
- 12 Ковалев Д.В. Экономическая безопасность предприятия / Д.В. Ковалев, Т.В. Сухорукова // Экономика Украины. – 1998. – № 10. – С. 48-52.
- 13 Козаченко Г.В. Декомпозиція управління економічною безпекою підприємства / Г.В. Козаченко, О.М. Ляшенко // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. – № 4, Т. 2. – С. 34-38.
- 14 Козаченко Г.В. Экономическая безопасность: сущность и механизм обеспечения : [Моногр.] / Г.В. Козаченко, В.П. Пономарев, О.М. Ляшенко. – К.: Либра, 2003. – 280 с.
- 15 Кравченко В.О. Стратегічний та інноваційний менеджмент у сфері фінансово-економічної безпеки : конспект лекцій [електронний ресурс]. – О. : ОНЕУ. – 2014, режим доступу: <http://www.studfiles.ru/preview/5594064>
- 16 Малащенко В. Економічна безпека підприємства як чинник ефективного корпоративного управління / В. Малащенко // Вісник Національної академії державного управління. – № 3 (40), 2011. – 283-291 с.
- 17 Олейников Е.А. Экономическая и национальная безопасность: [Учебник для вузов] / Е.А. Олейников. – М.: Экзамен, 2005. – 768 с.
- 18 Роженко О.В. Стратегії економічної безпеки підприємства / О.В. Роженко // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2015. – № 51. – С. 51-55.
- 19 Роженко О.В. Обґрунтування складових економічної безпеки торговельних підприємств / О.В. Роженко // Науковий вісник Одеського національного економічного університету. Економічні науки. – 2014. – № 10 (218). – С. 134-148.
- 20 Роженко О.В. Обґрунтування системи показників оцінки рівня економічної безпеки торговельних підприємств [Електронний ресурс] / О.В. Роженко // Ефективна економіка. – 2015. – № 6. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?n=6&y=2015>. – Доступно на 05.05.2016. – Назва з екрана.
- 21 Роженко О. В. Управління підприємством на основі забезпечення його економічної безпеки : дис. канд. ек. наук : 08.00.04 - екон / Роженко Олександра Вікторівна – Одеса, 2017. – 241 с.
- 22 Фролова Л.В. Інноваційні механізми економічного управління підприємством : [моногр.] / О.В. Роженко; [під ред. Л.В. Фролової]. – Кривий Ріг: ФО-П Чернявський Д.О, 2016. – С. 492 с.
- 23 Фролова Л.В. Методичні підходи до оцінювання економічної безпеки підприємства / Л.В. Фролова, О.В. Роженко // Актуальні проблеми економіки. – 2016. – № 3 (177). – С. 199-210

Семінар 5.3 «Комплексний методичний підхід до оцінювання економічної безпеки підприємства»

Методи контролю: усне опитування, письмове індивідуальне тестування, оцінювання доповіді, розв'язання практичних завдань

Завдання для самостійної роботи:

1 Опрацювати конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.

2 Самостійно опрацюйте питання:

- 1 Вплив ринкових механізмів на формування системи економічної безпеки підприємства
- 2 Проблеми оцінки і налізу рівня економічної безпеки підприємства
- 3 Фактори та особливості визначення вагомості та значимості показників та локальних складових при інтегральній оцінці рівня економічної безпеки підприємства

3 Розв'язати тестові завдання.

- 1 **Що не включає в себе тривимірна модель комплексної системи безпеки підприємства:**
 - A. напрямок забезпечення безпеки
 - B. суб'єкти дослідження
 - C. об'єкти захисту
 - D. функції служби безпеки
- 2 **Складова, яка орієнтована на роботу з персоналом підприємства, на підвищення ефективності роботи співробітників підприємства, а також на збереження і розвиток інтелектуального потенціалу підприємства:**
 - A. ринкова
 - B. інтелектуально-кадрова
 - C. фінансова
 - D. техніко-технологічна
- 3 **До функцій служби безпеки належить:**
 - A. розробка стратегії діяльності підприємства
 - B. інженерно-технічний супровід
 - C. інформаційно-аналітична діяльність
 - D. розробка правових норм
- 4 **Що включає механізм протидії економічній безпеці:**
 - A. внутрішні та зовнішні загрози
 - B. прямі і непрямі
 - C. прямі і непрямі
 - D. внутрішні та непрямі
- 5 **До основних принципів економічної безпеки відносять:**
 - A. попередження дискримінації
 - B. дотримання законності на всіх етапах забезпечення економічної безпеки
 - C. технологічна відсталість і фізичний знос основних фондів підприємства
 - D. неприпустимість позабюджетного фінансування державного контролю

4 Виконати практичні завдання, підготуватися до їх захисту.

5. Підготувати доповідь та її презентацію.

Список рекомендованої літератури

Базова

- 1 Фролова Л.В. Економічна діагностика діяльності підприємств: методичний та практичний інструментарій: Навч. посіб. / Л.В. Фролова, О.О. Никитенко, С.О. Єрмак, Л.В. Івкова. – Донецьк: ДонНУЕТ ім. М. Туган-Барановського, 2007. - 158 с.

Додаткова

2. Васильців Т.Г. Удосконалення методики оцінювання економічної безпеки підприємства / Т.Г. Васильців, Р.М. Микитюк // Науковий вісник НЛТУ України: Зб. наук. праць. – Львів, 2012. – Вип. 22 (14). – С. 181-188.
3. Гапоненко В.Ф. Экономическая безопасность предприятий. Подходы и принципы / В.Ф. Гапоненко, А.Л. Беспалко, А.С. Власков. – М.: Ось-89, 2007. – 208 с.
4. Довбня С.Б. Діагностика рівня економічної безпеки підприємства / С.Б. Довбня, Н.Ю.Гічова // Фінанси України. - 2008. - №4. - с. 88-97, с. 93-94.
5. Єрмошенко М.М. Фінансова складова економічної безпеки : держава і підприємство: [Моногр.] / М.М. Єрмошенко, К.С. Горячева. – К. : НАУ, 2010. – 232 с.
6. Зацеркляний М.М. Основи економічної безпеки : [навчальний посібник] / М.М. Зацеркляний, О.Ф. Мельников. – К. : КНТ, 2009. – 337 с.
7. Іванілов О. С. Економіка підприємства: підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / О. С. Іванілов – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 728 с.
8. Ильяшенко С.Н. Составляющие экономической безопасности предприятия и их оценка / С.Н. Ильяшенко // Актуальні проблеми економіки. – 2003. – № 3 (21). – С. 12-19.
9. Клейнер Г.Б., Смоляк С.А. Экономические зависимости: принципы и методы построения. — М.: Наука, 2000. — 104 с.
10. Ковалев Д.В. Экономическая безопасность предприятия / Д.В. Ковалев, Т.В. Сухорукова // Экономика Украины. – 1998. – № 10. – С. 48-52.
11. Козаченко Г.В. Декомпозиція управління економічною безпекою підприємства / Г.В. Козаченко, О.М. Ляшенко // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. – № 4, Т. 2. – С. 34-38.
12. Козаченко Г.В. Экономическая безопасность: сущность и механизм обеспечения : [Моногр.] / Г.В. Козаченко, В.П. Пономарев, О.М. Ляшенко. – К.: Либра, 2003. – 280 с.
13. Кравченко В.О. Стратегічний та інноваційний менеджмент у сфері фінансово-економічної безпеки : конспект лекцій [електронний ресурс]. – О. : ОНЕУ. – 2014, режим доступу: <http://www.studfiles.ru/preview/5594064>

14. Малащенко В. Економічна безпека підприємства як чинник ефективного корпоративного управління / В. Малащенко // Вісник Національної академії державного управління. – № 3 (40), 2011. – 283-291 с.
15. Роженко О.В. Стратегії економічної безпеки підприємства / О.В. Роженко // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2015. – № 51. – С. 51-55.
16. Роженко О.В. Обґрунтування складових економічної безпеки торговельних підприємств / О.В. Роженко // Науковий вісник Одеського національного економічного університету. Економічні науки. – 2014. – № 10 (218). – С. 134-148.
17. Роженко О.В. Обґрунтування системи показників оцінки рівня економічної безпеки торговельних підприємств [Електронний ресурс] / О.В. Роженко // Ефективна економіка. – 2015. – № 6. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?n=6&y=2015>. – Доступно на 05.05.2016. – Назва з екрана.
18. Роженко О. В. Управління підприємством на основі забезпечення його економічної безпеки : дис. канд. екон. наук : 08.00.04 - екон / Роженко Олександра Вікторівна – Одеса, 2017. – 241 с.
19. Фролова Л.В. Інноваційні механізми економічного управління підприємством : [моногр.] / О.В. Роженко; [під ред. Л.В. Фролової]. – Кривий Ріг: ФО-П Чернявський Д.О, 2016. – С. 492 с.
20. Фролова Л.В. Методичні підходи до оцінювання економічної безпеки підприємства / Л.В. Фролова, О.В. Роженко // Актуальні проблеми економіки. – 2016. – № 3 (177). – С. 199-210

Тема 6. Методи визначення рівня економічної безпеки підприємства

Семінар 6.1 «Визначення рівня економічної безпеки підприємства нормативним методом, застосування графічного методу для відображення отриманих результатів»

Методи контролю: усне опитування, письмове індивідуальне тестування, оцінювання доповіді, розв'язання практичних завдань

Завдання для самостійної роботи:

1 Опрацювати конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.

2 Самостійно опрацюйте питання:

- 1 Переваги та недоліки використання відтворювального методу визначення рівня економічної безпеки підприємства
- 2 Переваги та недоліки використання нормативного методу визначення рівня економічної безпеки підприємства
- 3 Розвиток методичних підходів до оцінки рівня економічної безпеки підприємства

3 Розв'язати тестові завдання.

- 1 **Чим розроблена загальна методологія оцінки рівня економічної безпеки підприємства:**
 - А. економічною наукою
 - В. фінансовою наукою
 - С. податковою наукою
 - Д. господарською наукою
- 2 **Чим апробована загальна методологія оцінки рівня економічної безпеки підприємства:**
 - А. економічною практикою
 - В. фінансовою практикою
 - С. податковою практикою
 - Д. господарською практикою
- 3 **На основі чого можна оцінювати й розрахувати рівень економічної безпеки підприємства:**
 - А. допоміжний критерій економічної безпеки
 - В. сукупний критерій економічної безпеки
 - С. основний критерій економічної безпеки
 - Д. загальний критерій економічної безпеки
- 4 **До складових економічної безпеки підприємства відноситься:**
 - А. правова
 - В. активно-пасивна
 - С. міжнародна
 - Д. галузева
- 5 **До складових економічної безпеки підприємства, що підлягають діагностиці рівня відноситься:**
 - А. кадрова, технологічна, силова
 - В. головна, підпорядкована
 - С. матеріальна, нематеріальна
 - Д. індикативна, антикризова

4 Виконати практичні завдання, підготуватися до їх захисту.

5. Підготувати доповідь та її презентацію.

Список рекомендованої літератури

Базова

1. Отенко І. П. Економічна безпека підприємства: навчальний посібник / І. П. Отенко, Г. А. Іващенко, Д. К. Воронков. - Х.: Вид. ХНЕУ, 2012 – 262 с.
2. Покропивний С.Ф. Економіка підприємства: Підручник / За заг. ред. д-ра екон. наук, проф. С.Ф.Покропивного. – К.:КНЕУ, 2003. – 608с.
3. Фролова Л.В. Економічна діагностика діяльності підприємств: методичний та практичний інструментарій: Навч. посіб. / Л.В. Фролова, О.О. Никитенко, С.О. Єрмак, Л.В. Івкова. – Донецьк: ДонНУЕТ ім. М. Туган-Барановського, 2007. - 158 с.

Додаткова

4. Васильців Т.Г. Удосконалення методики оцінювання економічної безпеки підприємства / Т.Г. Васильців, Р.М. Микитюк // Науковий вісник НЛТУ України: Зб. наук. праць. – Львів, 2012. – Вип. 22 (14). – С. 181-188.
5. Довбня С.Б. Діагностика рівня економічної безпеки підприємства / С.Б. Довбня, Н.Ю.Гічова // Фінанси України. - 2008. - №4. - с. 88-97, с. 93-94.
6. Єрмошенко М.М. Фінансова складова економічної безпеки : держава і підприємство: [Моногр.] / М.М. Єрмошенко, К.С. Горячева. – К. : НАУ, 2010. – 232 с.
7. Зацеркляний М.М. Основи економічної безпеки : [навчальний посібник] / М.М. Зацеркляний, О.Ф. Мельников. – К. : КНТ, 2009. – 337 с.
8. Ковалев Д.В. Экономическая безопасность предприятия / Д.В. Ковалев, Т.В. Сухорукова // Экономика Украины. – 1998. – № 10. – С. 48-52.
9. Козаченко Г.В. Декомпозиція управління економічною безпекою підприємства / Г.В. Козаченко, О.М. Ляшенко // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. – № 4, Т. 2. – С. 34-38.
10. Козаченко Г.В. Экономическая безопасность: сущность и механизм обеспечения : [Моногр.] / Г.В. Козаченко, В.П. Пономарев, О.М. Ляшенко. – К.: Либра, 2003. – 280 с.
11. Роженко О. В. Управління підприємством на основі забезпечення його економічної безпеки : дис. канд. ек. наук : 08.00.04 - екон / Роженко Олександра Вікторівна – Одеса, 2017. – 241 с.
12. Самуэльсон П. Основания экономического анализа / Пер. с англ. под ред. П.А. Ватника. — СПб.: Экономическая школа, 2002. — 604 с.
13. Уолш К. Ключові фінансові показники. Аналіз та управління розвитком підприємства: Пер. з англ. — К.: Всеуито: Наукова думка, 2001. — 367 с.
14. Фролова Л.В. Інноваційні механізми економічного управління підприємством : [моногр.] / О.В. Роженко; [під ред. Л.В. Фролової]. – Кривий Ріг: ФО-П Чернявський Д.О, 2016. – С. 492 с.
15. Фролова Л.В. Методичні підходи до оцінювання економічної безпеки підприємства / Л.В. Фролова, О.В. Роженко // Актуальні проблеми економіки. – 2016. – № 3 (177). – С. 199-210

Семінар 6.2 «Визначення рівня економічної безпеки підприємства ресурсно-функціональним методом»

Методи контролю: усне опитування, письмове індивідуальне тестування, оцінювання доповіді, розв'язання практичних завдань

Завдання для самостійної роботи:

1 *Опрацювати конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.*

2 *Самостійно опрацюйте питання:*

1 Роль аналізу і оцінки рівня економічної безпеки підприємства в процесі управління ним

2 Інструменти інтегральної оцінки рівня економічної безпеки підприємства

3 *Розв'язати тестові завдання.*

1 **Суть основного завдання при оцінці рівня економічної безпеки полягає в:**

A. процедури проведення розрахунків, які повинні бути 100% правдиві

B. процедури проведення розрахунків, необхідних для отримання надійних результатів, на які можна спиратися в виборі господарської альтернативи

C. процедурою проведення розрахунків, які навіть у разі їх неадекватності надавали б можливість отримати надійні результати, на які можна спиратися в виборі господарської альтернативи

D. процедурою проведення розрахунків, які навіть у разі їх неадекватності не надавали б можливість отримати результати, на які можна спиратися в виборі господарської альтернативи

2 **Про що свідчить безпека будь-якого досліджуваного об'єкта:**

A. що він здатний вирішити завдання, що стоять перед ним, в будь-якому разі

B. що він здатний позбутися від конкурентів

C. що він здатний відновити свою екологію

D. що він здатний змінити макро- умови

3 **Оцінка рівня економічної безпеки здійснюється порівнянням значень Ксеб з:**

A. реальними величинами цього показника по конкретному підприємству з аналогічними суб'єктами господарювання відповідних галузей економіки країни

B. номінальними величинами цього показника по конкретному підприємству з аналогічними суб'єктами господарювання відповідних галузей економіки країни

C. цільовими величинами цього показника по конкретному підприємству з аналогічними суб'єктами господарювання відповідних галузей економіки країни

D. реальними величинами цього показника в минулі роки

4 **Як розрахувати ефективність вжитих заходів:**

A. (обсяг відвернутого збитку - розмір завданих збитків. / витрати на здійснення заходу

B. (розмір нанесеного ушкодження - розмір запобігання шкоди. / витрати на здійснення заходу

C. (розмір завданої ушкодження - розмір запобігання шкоди. / витрати на здійснення заходу * 100%

D. (обсяг нанесеного ушкодження - розмір завданих збитків. / витрати на здійснення заходу

5 **Ознака або сума ознак, на підставі яких може бути зроблений висновок про те, чи знаходиться підприємство в економічній безпеці чи ні:**

A. мета економічної безпеки

B. метод економічної безпеки

C. завдання економічної безпеки

D. критерій економічної безпеки

4 *Виконати практичні завдання, підготуватися до їх захисту.*

5. *Підготувати доповідь та її презентацію.*

Список рекомендованої літератури

Базова

1. Отенко І. П. Економічна безпека підприємства: навчальний посібник / І. П. Отенко, Г. А. Іващенко, Д. К. Воронков. - Х.: Вид. ХНЕУ, 2012 – 262 с.
2. Покропивний С.Ф. Економіка підприємства: Підручник / За заг. ред. д-ра екон. наук, проф. С.Ф.Покропивного. – К.:КНЕУ, 2003. – 608с.
3. Фролова Л.В. Економічна діагностика діяльності підприємств: методичний та практичний інструментарій: Навч. посіб. / Л.В. Фролова, О.О. Никитенко, С.О. Єрмак, Л.В. Івкова. – Донецьк: ДонНУЕТ ім. М. Туган-Барановського, 2007. - 158 с.

Додаткова

4. Васильців Т.Г. Удосконалення методики оцінювання економічної безпеки підприємства / Т.Г. Васильців, Р.М. Микитюк // Науковий вісник НЛТУ України: Зб. наук. праць. – Львів, 2012. – Вип. 22 (14). – С. 181-188.
5. Довбня С.Б. Діагностика рівня економічної безпеки підприємства / С.Б. Довбня, Н.Ю.Гічова // Фінанси України. - 2008. - №4. - с. 88-97, с. 93-94.
6. Єрмошенко М.М. Фінансова складова економічної безпеки : держава і підприємство: [Моногр.] / М.М. Єрмошенко, К.С. Горячева. – К. : НАУ, 2010. – 232 с.
7. Зацеркляний М.М. Основи економічної безпеки : [навчальний посібник] / М.М. Зацеркляний, О.Ф. Мельников. – К. : КНТ, 2009. – 337 с.
8. Іванілов О. С. Економіка підприємства: підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / О. С. Іванілов – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 728 с.
9. Ільяшенко С.Н. Составляющие экономической безопасности предприятия и их оценка / С.Н. Ільяшенко // Актуальні проблеми економіки. – 2003. – № 3 (21). – С. 12-19.
10. Олейников Е.А. Экономическая и национальная безопасность: [Учебник для вузов] / Е.А. Олейников. – М.: Экзамен, 2005. – 768 с.
11. Роженко О.В. Обґрунтування складових економічної безпеки торговельних підприємств / О.В. Роженко // Науковий вісник Одеського національного економічного університету. Економічні науки. – 2014. – № 10 (218). – С. 134-148.
12. Роженко О.В. Обґрунтування системи показників оцінки рівня економічної безпеки торговельних підприємств [Електронний ресурс] / О.В. Роженко // Ефективна економіка. – 2015. – № 6. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?n=6&y=2015>. – Доступно на 05.05.2016. – Назва з екрана.
13. Роженко О. В. Управління підприємством на основі забезпечення його економічної безпеки : дис. канд. ек. наук : 08.00.04 - екон / Роженко Олександра Вікторівна – Одеса, 2017. – 241 с.
14. Фролова Л.В. Методичні підходи до оцінювання економічної безпеки підприємства / Л.В. Фролова, О.В. Роженко // Актуальні проблеми економіки. – 2016. – № 3 (177). – С. 199-210

Семінар 6.3 «Визначення рівня економічної безпеки підприємства вірогідним методом»

Методи контролю: усне опитування, письмове індивідуальне тестування, оцінювання доповіді, розв'язання практичних завдань

Завдання для самостійної роботи:

1 *Опрацювати конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.*

2 *Самостійно опрацюйте питання:*

1 Особливості оцінювання ймовірності банкрутства підприємства

2 Порівняльна характеристика методик проведення оцінки ймовірності банкрутства підприємства

3 *Розв'язати тестові завдання.*

1 **Що пропонує загальна методологія оцінки рівня економічної безпеки підприємства:**

А. оцінювати на основі сукупного критерію шляхом зважування і підсумовування окремих функціональних критеріїв, що визначаються за допомогою порівняння можливої величини шкоди

В. відсутність пріоритетів державної науково-промислової політики, визначення яких дозволило б провести необхідну реструктуризацію потужностей, в умовах господарювання, що склалися в результаті неефективних перетворень

С. досягнення високої ефективності менеджменту, оптимальної та ефективної організаційної структури управління підприємством

Д. оцінювати на основі окремого критерію шляхом зважування і підсумовування сукупних функціональних критеріїв

2 **Заснований на порівнянні розрахункової величини реінвестованого прибутку підприємства з обсягом коштів, необхідних для розширеного відтворення капіталу підприємства:**

А. відтворювальний метод

В. нормативний метод

С. графічний метод

Д. ресурсний метод

3 **Визначення інтегрального рівня економічної безпеки підприємства ґрунтується на оцінці рівня безпеки кожної з його функціональних складових:**

А. нормативний метод

В. ресурсний метод

С. імовірнісний метод

Д. функціональний метод

4 **При цьому методі рівень економічної безпеки визначається за допомогою нормативних значень показників, що характеризують діяльність підприємства в різних функціональних областях, що відповідають певному рівню економічної безпеки:**

А. відтворювальний метод

В. нормативний метод

С. графічний метод

- D. ресурсний метод
- 5 Критерієм стану підприємства, що відповідає вимогам економічної безпеки, буде служити умова $X_{ін} > X_{інк} > X_{ік} > X_{ікр}$:
- A. відтворювальний метод
B. нормативний метод
C. графічний метод
D. ресурсний метод

4 Виконати практичні завдання, підготуватися до їх захисту.

5 Підготувати доповідь та її презентацію.

Список рекомендованої літератури

Базова

1. Отенко І. П. Економічна безпека підприємства: навчальний посібник / І. П. Отенко, Г. А. Іващенко, Д. К. Воронков. - Х.: Вид. ХНЕУ, 2012 – 262 с.
2. Фролова Л.В. Економічна діагностика діяльності підприємств: методичний та практичний інструментарій: Навч. посіб. / Л.В. Фролова, О.О. Никитенко, С.О. Єрмак, Л.В. Івкова. – Донецьк: ДонНУЕТ ім. М. Туган-Барановського, 2007. - 158 с.

Додаткова

3. Васильців Т.Г. Удосконалення методики оцінювання економічної безпеки підприємства / Т.Г. Васильців, Р.М. Микитюк // Науковий вісник НЛТУ України: Зб. наук. праць. – Львів, 2012. – Вип. 22 (14). – С. 181-188.
4. Довбня С.Б. Діагностика рівня економічної безпеки підприємства / С.Б. Довбня, Н.Ю.Гічова // Фінанси України. - 2008. - №4. - с. 88-97, с. 93-94.
5. Єрмошенко М.М. Фінансова складова економічної безпеки : держава і підприємство: [Моногр.] / М.М. Єрмошенко, К.С. Горячева. – К. : НАУ, 2010. – 232 с.
6. Зацеркляний М.М. Основи економічної безпеки : [навчальний посібник] / М.М. Зацеркляний, О.Ф. Мельников. – К. : КНТ, 2009. – 337 с.
7. Іванілов О. С. Економіка підприємства: підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / О. С. Іванілов – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 728 с.
8. Ильяшенко С.Н. Составляющие экономической безопасности предприятия и их оценка / С.Н. Ильяшенко // Актуальні проблеми економіки. – 2003. – № 3 (21). – С. 12-19.
9. Роженко О.В. Обґрунтування складових економічної безпеки торговельних підприємств / О.В. Роженко // Науковий вісник Одеського національного економічного університету. Економічні науки. – 2014. – № 10 (218). – С. 134-148.
10. Роженко О.В. Обґрунтування системи показників оцінки рівня економічної безпеки торговельних підприємств [Електронний ресурс] /

О.В. Роженко // Ефективна економіка. – 2015. – № 6. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?n=6&y=2015>. – Доступно на 05.05.2016. – Назва з екрана.

11.Роженко О. В. Управління підприємством на основі забезпечення його економічної безпеки : дис. канд. ек. наук : 08.00.04 - екон / Роженко Олександра Вікторівна – Одеса, 2017. – 241 с.

12.Фролова Л.В. Методичні підходи до оцінювання економічної безпеки підприємства / Л.В. Фролова, О.В. Роженко // Актуальні проблеми економіки. – 2016. – № 3 (177). – С. 199-210

Семинар 6.4 «Моделювання рівня економічної безпеки підприємства»

Методи контролю: усне опитування, письмове індивідуальне тестування, оцінювання доповіді, розв'язання практичних завдань

Завдання для самостійної роботи:

1Опрацювати конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.

2Самостійно опрацюйте питання:

1 Порівняльна характеристика методів моделювання рівня економічної безпеки підприємства

3 Розв'язати тестові завдання.

1 **Відповідно до цього підходу оцінка рівня економічної безпеки підприємства здійснюється на основі оцінки стану використання ресурсів за спеціальними критеріями При цьому в якості ресурсів розглядаються чинники бізнесу, які використовуються власниками і менеджерами підприємства для виконання цілей бізнесу:**

- А. нормативний метод
- В. ресурсний метод
- С. імовірнісний метод
- Д. функціональний метод

2 **Рівень екологічної безпеки підприємства може бути оцінений таким способом:**

- А. абсолютна екологічна безпека, якщо забруднюючих речовин у викидах (в повітряне, водне середовище та на ґрунт), які супроводжують діяльність підприємства, більше нормативних
- В. нормальна екологічна безпека, якщо фактична концентрація забруднюючих речовин у викидах знаходиться в межах гранично допустимої концентрації (ГПК)
- С. нестійкий екологічний стан, якщо фактична концентрація забруднюючих речовин у викидах (за більшістю забруднювачів. перевищує ГПК не більше ніж на 100%
- Д. нормальна екологічна безпека, якщо фактична концентрація забруднюючих речовин у викидах знаходиться за межами гранично допустимої концентрації (ГПК)

3 **Останній рівень при визначенні рівня економічної безпеки підприємства в цілому функціональним методом (з урахуванням всіх її складових:**

- А. розрахувати рівень економічної безпеки по кожній складовій (Уебпі)
- В. визначити значимість ді кожної зі складових економічної безпеки

- C. розрахувати інтегральний рівень економічної безпеки як середньозважену складових
D. за шкалою охарактеризувати рівень економічної безпеки
- 4 **Визначення інтегрального рівня економічної безпеки підприємства базується на застосуванні традиційних показників, темпів їх зміни і ймовірності реалізації специфічних ризиків:**
A. нормативний метод
B. ресурсний метод
C. імовірнісний метод
D. функціональний метод
- 5 **Останній етап здійснення проведення розрахунків імовірнісним методом:**
A. визначення нормативного рівня показників кожної складової економічної безпеки
B. формування системи створення економічної безпеки підприємства, діяльність якої повинна концентруватися по найбільш впливовим складовим
C. визначення системи ризиків, якими переобтяжена діяльність підприємства, їх перегрупування за складовими і оцінка ймовірності їх реалізації
D. визначення порівняльних індексів за кожним показником в розрізі складових економічної безпеки підприємства

4 Виконати практичні завдання, підготуватися до їх захисту.

5. Підготувати доповідь та її презентацію.

Список рекомендованої літератури

Базова

1. Ортинський В.Л. Економічна безпека підприємств, організацій та установ : навч. пос. / В.Л. Ортинський, І.С. Керницький, З.Б. Живко та ін. – К.: Правова єдність, 2009. – 544 с.
2. Отенко І. П. Економічна безпека підприємства: навчальний посібник / І. П. Отенко, Г. А. Іващенко, Д. К. Воронков. - Х.: Вид. ХНЕУ, 2012 – 262 с.
3. Фролова Л.В. Економічна діагностика діяльності підприємств: методичний та практичний інструментарій: Навч. посіб. / Л.В. Фролова, О.О. Никитенко, С.О. Єрмак, Л.В. Івкова. – Донецьк: ДонНУЕТ ім. М. Туган-Барановського, 2007. - 158 с.

Додаткова

4. Васильців Т.Г. Удосконалення методики оцінювання економічної безпеки підприємства / Т.Г. Васильців, Р.М. Микитюк // Науковий вісник НЛТУ України: Зб. наук. праць. – Львів, 2012. – Вип. 22 (14). – С. 181-188.
5. Довбня С.Б. Діагностика рівня економічної безпеки підприємства / С.Б. Довбня, Н.Ю.Гічова // Фінанси України. - 2008. - №4. - с. 88-97, с. 93-94.
6. Єрмошенко М.М. Фінансова складова економічної безпеки : держава і підприємство: [Моногр.] / М.М. Єрмошенко, К.С. Горячева. – К. : НАУ, 2010. – 232 с.
7. Зацеркляний М.М. Основи економічної безпеки : [навчальний посібник] / М.М. Зацеркляний, О.Ф. Мельников. – К. : КНТ, 2009. –

337 с.

8. Іванілов О. С. Економіка підприємства: підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / О. С. Іванілов – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 728 с.
9. Ільяшенко С.Н. Составляющие экономической безопасности предприятия и их оценка / С.Н. Ільяшенко // Актуальні проблеми економіки. – 2003. – № 3 (21). – С. 12-19.
10. Козаченко Г.В. Декомпозиція управління економічною безпекою підприємства / Г.В. Козаченко, О.М. Ляшенко // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. – № 4, Т. 2. – С. 34-38.
11. Олейников Е.А. Экономическая и национальная безопасность: [Учебник для вузов] / Е.А. Олейников. – М.: Экзамен, 2005. – 768 с.
12. Роженко О.В. Стратегії економічної безпеки підприємства / О.В. Роженко // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2015. – № 51. – С. 51-55.
13. Роженко О.В. Обґрунтування складових економічної безпеки торговельних підприємств / О.В. Роженко // Науковий вісник Одеського національного економічного університету. Економічні науки. – 2014. – № 10 (218). – С. 134-148.
14. Роженко О.В. Обґрунтування системи показників оцінки рівня економічної безпеки торговельних підприємств [Електронний ресурс] / О.В. Роженко // Ефективна економіка. – 2015. – № 6. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?n=6&y=2015>. – Доступно на 05.05.2016. – Назва з екрана.
15. Роженко О. В. Управління підприємством на основі забезпечення його економічної безпеки : дис. канд. ек. наук : 08.00.04 - екон / Роженко Олександра Вікторівна – Одеса, 2017. – 241 с.
16. Фролова Л.В. Інноваційні механізми економічного управління підприємством : [моногр.] / О.В. Роженко; [під ред. Л.В. Фролової]. – Кривий Ріг: ФО-П Чернявський Д.О, 2016. – С. 492 с.
17. Фролова Л.В. Методичні підходи до оцінювання економічної безпеки підприємства / Л.В. Фролова, О.В. Роженко // Актуальні проблеми економіки. – 2016. – № 3 (177). – С. 199-210

Тема 7. Організація управління підприємством на основі забезпечення його економічної безпеки

Семинар 7.1 «Карта ризику – ефективний інструмент оцінки економічної безпеки підприємства»

Методи контролю: усне опитування, письмове індивідуальне тестування, оцінювання доповіді, розв'язання практичних завдань

Завдання для самостійної роботи:

1 Опрацювати конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.

2 Самостійно опрацюйте питання:

1 Методології побудови карти ризиків підприємства

2 Процес розробки карти ризиків підприємства за різними методиками

3 Розв'язати тестові завдання.

1 **На цьому етапі всі ризики розглядаються з точки зору їх бажаного і нинішнього положення, а також конкурентної ситуації в галузі, тому кожен ризик оцінюється за шкалою від 1 до 5:**

A. визначення ключових ризиків підприємства

B. оцінка ймовірності настання кризових явищ підприємства

C. оцінка ступеня проблемності кризових явищ підприємства

D. розробка карти ризиків підприємства

2 **Перший етап картографування ризиків підприємства:**

A. первинне навчання

B. визначення меж аналізу

C. формування складу команди

D. горизонти часу

3 **Останній етап картографування ризиків підприємства:**

A. аналіз сценаріїв і ранжирування

B. визначення кордону терпимості ризиків

C. складання плану дій

D. технології кількісних оцінок і моделювання

4 **Визначення ключових ризиків ефективності управління діяльністю підприємства може здійснюватися на основі ABC-аналізу, при використанні якого виділяється три групи показників: високого, середнього та низької ймовірності виникнення кризи відповідно А, В і С:**

A. визначення ключових ризиків підприємства

B. оцінка ймовірності настання кризових явищ підприємства

C. оцінка ступеня проблемності кризових явищ підприємства

D. розробка карти ризиків підприємства

5 **Група А - найбільш важливі, значні ризики Як правило, дана група характеризується незначним числом ризиків, але з високою ймовірністю їх виникнення (100-75%.. Група В - ризики з середньою ймовірністю виникнення (75-40%.. Група С - ризики з низьким рівнем виникнення (40-5%). За цією шкалою здійснюється:**

A. визначення ключових ризиків підприємства

B. оцінка ймовірності настання кризових явищ підприємства

C. оцінка ступеня проблемності кризових явищ підприємства

D. розробка карти ризиків підприємства

4 Виконати практичні завдання, підготуватися до їх захисту.

5. Підготувати доповідь та її презентацію.

Список рекомендованої літератури

Базова

1. Фролова Л.В. Економічна діагностика діяльності підприємств: методичний та практичний інструментарій: Навч. посіб. / Л.В. Фролова, О.О. Никитенко, С.О. Єрмак, Л.В. Івкова. – Донецьк: ДонНУЕТ ім. М. Туган-Барановського, 2007. - 158 с.

Додаткова

2. Роженко О. В. Управління підприємством на основі забезпечення його економічної безпеки : дис. канд. ек. наук : 08.00.04 - екон / Роженко Олександра Вікторівна – Одеса, 2017. – 241 с.
3. Фролова Л.В. Інноваційні механізми економічного управління підприємством : [моногр.] / О.В. Роженко; [під ред. Л.В. Фролової]. – Кривий Ріг: ФО-П Чернявський Д.О, 2016. – С. 492 с.
4. Фролова Л.В. Методичні підходи до оцінювання економічної безпеки підприємства / Л.В. Фролова, О.В. Роженко // Актуальні проблеми економіки. – 2016. – № 3 (177). – С. 199-210

Семінар 7.2 «Формування бізнес-моделі забезпечення економічної безпеки підприємства»

Методи контролю: усне опитування, письмове індивідуальне тестування, оцінювання доповіді, розв'язання практичних завдань

Завдання для самостійної роботи:

1 Опрацювати конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.

2 Самостійно опрацюйте питання:

- 1 Функції та завдання побудови бізнес-моделі підприємства
- 2 Удосконалення системи економічної безпеки шляхом побудови відповідної бізнес-моделі підприємства

3 Розв'язати тестові завдання.

1 Що таке жирна ламана лінія на карті ризику:

- A. це графічне і текстове опис обмеженого числа ризиків підприємства, розташованих в прямокутній таблиці, по одній «осі» якої вказана сила впливу або значимість ризику, а по іншій - ймовірність або частота його виникнення
- B. частина систематичної, що охоплює всі сторони діяльності підприємства методології, що дозволяє виділити, розташувати по пріоритетах, і оцінити кількісно (розбити на класи. ризику підприємства
- C. критична межа терпимості до ризику
- D. стан найбільш ефективного використання ресурсів підприємства для запобігання загрозам і забезпечення стабільного його функціонування в даний час і в майбутньому

2 Що не відноситься до етапів картографування ризиків підприємства:

- A. складання плану дій
- B. первинне навчання

- C. формування складу команд
D. визначення порівняльних індексів
- 3 **На цьому етапі необхідно визначити період, за який будуть ретроспективно і перспективно розглядатися ризики підприємства:**
A. сценарний аналіз і ранжування
B. горизонти часу
C. план дій
D. кількісна оцінка і моделювання
- 4 **Що таке карта ризику:**
A. критична межа терпимості до ризику
B. частину систематичної, що охоплює всі сторони діяльності підприємства, що дозволяє виділити, розташувати по пріоритетах, і оцінити кількісно (розбити на класи) ризики підприємства
C. це графічне і текстове опис обмеженого числа ризиків підприємства, розташованих в прямокутній таблиці, по одній «осі» якої вказана сила впливу або значимість ризику, а по іншій - ймовірність або частота його виникнення
D. стан найбільш ефективного використання ресурсів підприємства для запобігання загрозам і забезпечення стабільного його функціонування в даний час і в майбутньому
- 5 **На цьому етапі команда робить керований мозковий штурм, щоб виявити всі потенційні ризики підприємства при даній стратегії розвитку і сценарії, супутні їх появи:**
A. Горизонти часу
B. Кількісна оцінка і моделювання
C. План дій
D. Сценарний аналіз і ранжування

4 Виконати практичні завдання, підготуватися до їх захисту.

5. Підготувати доповідь та її презентацію.

Список рекомендованої літератури

Базова

1. Отенко І. П. Економічна безпека підприємства: навчальний посібник / І. П. Отенко, Г. А. Іващенко, Д. К. Воронков. - Х.: Вид. ХНЕУ, 2012 – 262 с.
2. Фролова Л.В. Економічна діагностика діяльності підприємств: методичний та практичний інструментарій: Навч. посіб. / Л.В. Фролова, О.О. Никитенко, С.О. Єрмак, Л.В. Івкова. – Донецьк: ДонНУЕТ ім. М. Туган-Барановського, 2007. - 158 с.

Додаткова

3. Роженко О. В. Управління підприємством на основі забезпечення його економічної безпеки : дис. канд. ек. наук : 08.00.04 - екон / Роженко Олександра Вікторівна – Одеса, 2017. – 241 с.
4. Фролова Л.В. Формирование бизнес-модели предприятия [Учебник] / Л.В. Фролова, Е.С.Кравченко – К.: Центр учебной литературы, 2012. – 384 с.

Навчальне видання

Роженко Олександра Вікторівна

Кафедра підприємництва і торгівлі

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ
«УПРАВЛЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА»**

Формат 60×84/8. Ум. др. арк. .

**Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського**

50005, Дніпропетровська обл.,

м. Кривий Ріг, вул. Трамвайна, 16.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4929 від 07.07.2015 р.